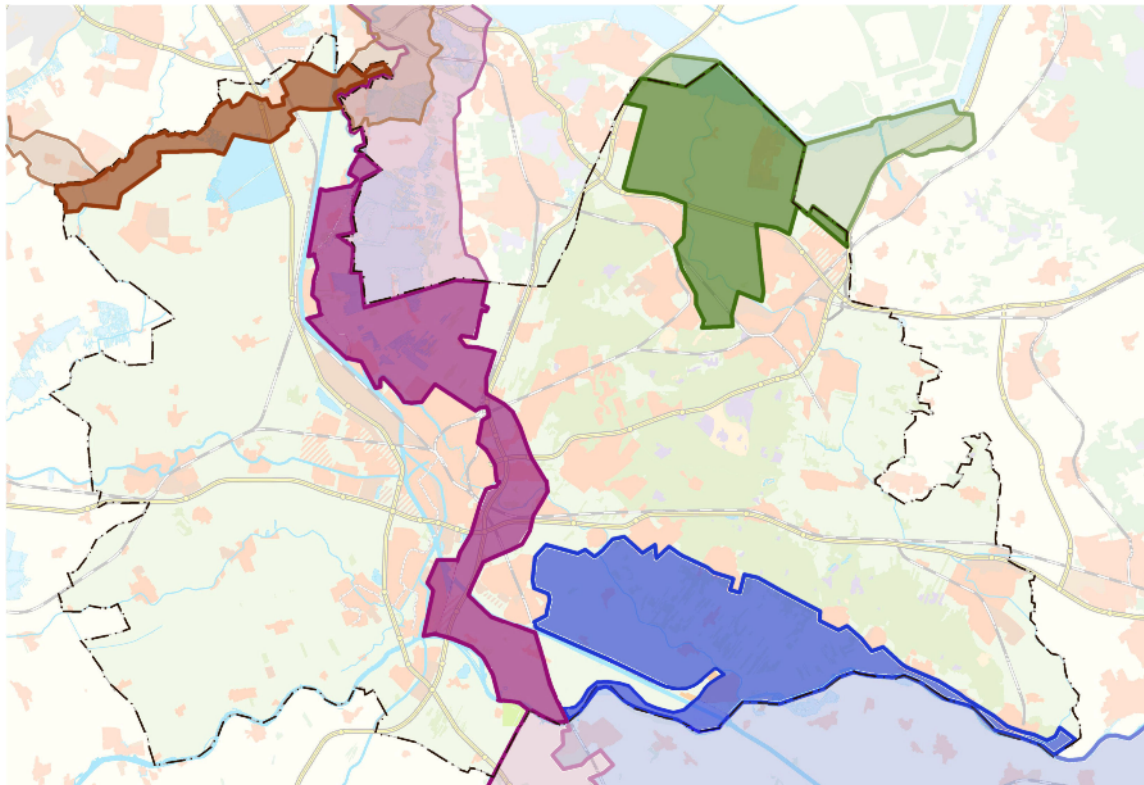

Concept-Ontwerp

**Streekplanuitwerking
Nationale Landschappen**

- *Arkemheen-Eemland*
- *Nieuwe Hollandse Waterlinie*
- *Rivierengebied*
- *Stelling van Amsterdam*

Provincie Utrecht

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 28 september 2007.

Inhoudsopgave

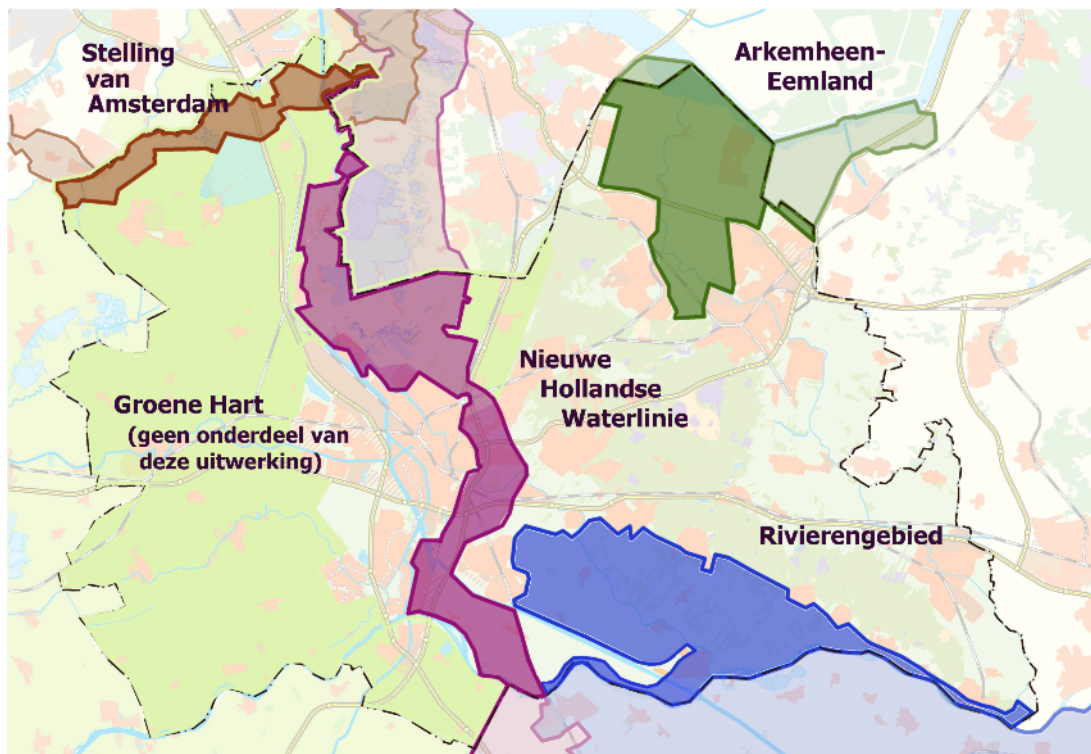
Inleiding		3
1.	Aanleiding	4
2.	Beleidskader, procedure c.a.	
	2.1 Beleidskader	5
	2.2 Totstandkoming	5
	2.3 Procedure	6
3.	Uitwerking	
	3.1 Arkemheen-Eemland	7
	3.2 Rivierengebied	10
	3.3 Nieuwe Hollandse Waterlinie	13
	3.4 Stelling van Amsterdam	18
	3.5 Migratiesaldo nul	20
4	Toetsing	
	4.1 Streekplan	21
	4.3 Reconstructieplan	21
	4.4 Watertoets	21
	4.5 MER-plicht	22
	4.6 Migratiesaldo nul	22
5	Inspraakreacties	24
Bijlage I	Uitwerkingsregels van het Streekplan	25
Bijlage II	Beleidsuitgangspunten nationale landschappen provincie Utrecht	26
Bijlage III	Toelichting uit Nota Ruimte	33

Inleiding

In de Nota Ruimte zijn door het rijk twintig gebieden in Nederland aangemerkt als nationaal landschap. Deze gebieden kenmerken zich door de aanwezigheid van internationaal zeldzame of unieke en nationaal kenmerkende landschapskwaliteiten, en in samenhang daarmee bijzondere natuurlijke, cultuurhistorische en recreatieve kwaliteiten. Deze kwaliteiten moeten behouden blijven, duurzaam beheerd en - zo mogelijk - worden versterkt.

In samenhang zal de toeristisch-recreatieve betekenis moeten groeien. Uitgangspunt is dat de nationale landschappen zich in sociaal-economisch opzicht voldoende moeten kunnen ontwikkelen, terwijl de bijzondere kwaliteiten van het gebied worden behouden of worden versterkt. Als strategie voor het ruimtelijk beleid wordt dan ook gehanteerd: "behoud door ontwikkeling". In algemene zin geldt dat binnen nationale landschappen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn, mits de kernkwaliteiten van het landschap worden behouden of worden versterkt.

Relatief beschouwd is Utrecht rijk bedeed, immers globaal 2/3 van het provinciaal grondgebied is voorzien van de aanduiding 'nationaal landschap'. Concreet gaat het om delen van 5 nationale landschappen: Groene Hart, Arnhemheen-Eemland, Rivierengebied, Nieuwe Hollandse Waterlinie en Stelling van Amsterdam.

Afb. 1: overzicht nationale landschappen provincie Utrecht

Binnen deze gebieden zal via de uitvoering van concrete projecten een stevige impuls worden gegeven aan het behoud en de versterking van de landschappelijke kwaliteiten. De provincies hebben eind 2006 met het Rijk een bestuursovereenkomst Investeringsbudget landelijk gebied afgesloten, waarbij de beschikbaarstelling van middelen zijn gekoppeld aan te leveren prestaties. In Utrecht vindt de nadere uitwerking hiervan plaats onder de paraplu van het Kaderdocument Agenda Vitaal Platteland (PS 11-12-2006), waarmee de bevoegdheden en middelen om de inrichting van het landelijk gebied als uitvloeisel van de Wet inrichting landelijk gebied (WILG) worden vorm gegeven. Daarnaast is het van belang dat het behoud en de versterking van de kwaliteiten beleidsmatig zo goed mogelijk worden ondersteund. Globaal bezien zijn de kwaliteiten van de voornoemde landschappen al stevig verankerd in het streekplan. Naast het vastleggen van de begrenzing beogen wij met de voorliggende uitwerking een kader te bieden, dat richting en houvast biedt bij de doorvertaling in gemeentelijke plannen.

1. Aanleiding

In de Nota Ruimte is per nationaal landschap een globale duiding opgenomen van de begrenzing en van enkele kernkwaliteiten (zie ook bijlage III). Daarbij is tevens aangegeven, dat de provincies verantwoordelijk zijn voor de nadere uitwerking van het beleid. Concreet worden de provincies verzocht om begrenzing en kernkwaliteiten nader te detailleren en vervolgens planologisch te verankeren in hun streekplannen. Daarnaast dienen voor deze gebieden uitvoeringsprogramma's te worden uitgewerkt.

Omdat het streekplan in een afrondende fase verkeerde en de Nota Ruimte nog in voorbereiding was, kon er bij de vaststelling van het streekplan Utrecht nog onvoldoende en niet specifiek worden ingespeeld op de begrenzing en kernkwaliteiten van de nationale landschappen. Wat overigens niet wegneemt dat de filosofie achter de nationale landschappen inhoudelijk wel in het streekplan verankerd is. Besloten is om de gevraagde doorwerking nader vorm te geven in een specifieke streekplanuitwerking. In het streekplan is opgenomen, dat hiermee in 2005 zal worden gestart. Meer voorbereidingstijd bleek nodig, vanwege de nadrukkelijke relatie met de implementatie van de Wet Investering Landelijk Gebied (ILG) en de wijze waarop het samenhangende financiële budget via het traject Agenda Vitaal Platteland zal worden besteed. Dit is uitgewerkt in AVP-gebiedsprogramma's 2007-2013, die naar verwachting door PS op **(PM datum)** zullen worden vastgesteld (GS hebben ingestemd op 18-09-2007).

Voor het Groene Hart heeft het Rijk in de Nota Ruimte een begrenzing vastgesteld, die in het streekplan is opgenomen. De bijbehorende kernkwaliteiten – zoals die in de Nota Ruimte zijn opgenomen – zijn reeds in het gebiedsgericht beleid van het streekplan verwerkt. Met andere betrokken partijen werkt de provincie intensief aan het verder praktisch toepasbaar maken hiervan en aan de uitwerking van een ontwikkelingsprogramma. Reeds bij de vaststelling van het streekplan is besloten om voor het Groene Hart geen nadere streekplanuitwerking op te stellen.

Voor de andere nationale landschappen achten wij het van belang om via één streekplanuitwerking zo spoedig mogelijk duidelijkheid te verschaffen over vooral de begrenzing. Hiertoe is de uitwerking van de kernkwaliteiten tot een compacte beschrijving beperkt. Voor de praktische toepassing bij planvorming op lokaal niveau zal nog een vervolgslag nodig zijn. Daarvoor is essentieel om na te gaan of de huidige bestemmingsplannen voldoende zijn toegerust om de uitgewerkte kernkwaliteiten te kunnen beschermen dan wel te versterken. De provincie is voornemens om dit vervolgetraject samen met de betreffende gebiedscommissies actief en voortvarend op te gaan pakken.

2. Beleidskader, procedure c.a.

2.1. Beleidskader

Streekplan Utrecht

Voor de detaillering van begrenzing en kernkwaliteiten van de verschillende nationale landschappen, maken wij gebruik van de uitwerkingsmogelijkheid van het streekplan (vastgesteld PS: 13-12-2004). De wettelijke basis hiervoor wordt gevormd door artikel 4a, achtste lid, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Zowel ten aanzien van inhoud als procedure dient de vaststelling van het uitwerkingsplan plaats te vinden binnen de daartoe in het streekplan opgenomen uitwerkingsregels (zie Bijlage I). Daarnaast dient de uitwerking niet strijdig te zijn met de inhoudelijke beleidslijnen, die in het streekplan zijn opgenomen in de gebiedsgerichte beschrijvingen.

Beleidsuitgangspunten Nationale Landschappen provincie Utrecht

Doel van deze notitie (PS:18-09-2006) is het vastleggen van beleidsuitgangspunten die wij als provincie hanteren bij de nadere invulling van de begrenzing en het te voeren beleid voor de nationale landschappen in Utrecht. Dit geeft houvast bij de afzonderlijke trajecten waarin de nationale landschappen verder worden uitgewerkt.

Het kader hiervoor vormt het beleid zoals verwoord in het streekplan en de Nota Ruimte. Gezien de nationale betekenis van de benoemde landschappen, hebben wij bij het formuleren van de algemene beleidsuitgangspunten de Nota Ruimte als basis gehanteerd. Waar daartoe aanleiding bestaat, wordt het beleid uit de Nota Ruimte nader gedetailleerd of ingevuld. De beleidsuitgangspunten vormen de leidraad bij het opstellen van uitvoeringsprogramma's en de streekplanuitwerkingen voor de afzonderlijke nationale landschappen.

De gehele notitie is opgenomen in Bijlage II.

Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost

Het nationale landschap Arkemheen-Eemland ligt geheel binnen het gebied Gelderse Vallei/Utrecht-Oost, waarvoor door PS Utrecht op 13-12-2004 en 10-01-2005 een reconstructieplan is vastgesteld. Deze plannen voorzien in een integrale reconstructie van het platteland in dit gebied. De strekking van dit plan stemt nagenoeg geheel overeen met het streekplan. Enkele afwijkende onderdelen werken evenwel direct door in het streekplan. Daarmee vormt het ruimtelijk relevante beleid van het reconstructieplan eveneens het beleidskader voor dit uitwerkingsplan.

Handleiding bestemmingsplannen

De wijze waarop het streekplanbeleid geacht wordt door te werken in gemeentelijke RO-plannen, is nader uitgewerkt in de Handleiding bestemmingsplannen en vastgesteld door GS op 28-02-2006. Omdat de Handleiding hiermee deel uitmaakt van het streekplan, dient de streekplanuitwerking ook hiermee in overeenstemming te zijn.

2.2 Totstandkoming

In het kader van het traject van de Agenda Vitaal Platteland zijn provinciedekkend gebiedsprogramma's ontwikkeld. Voor de verschillende nationale landschappen zijn op verzoek van de provincie door stuurgroepen gebiedsvisie's opgesteld, die in deze gebiedsprogramma's zijn verwerkt. In de gebiedsvisie's voor de nationale landschappen Arkemheen-Eemland en Rivierengebied is een detaillering opgenomen van de begrenzing en kernkwaliteiten uit de Nota Ruimte. Bij de totstandkoming van deze visie's is zowel bestuurlijk als ambtelijk samengewerkt door vertegenwoordigers van gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en provincie's. Voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie is in een eerder stadium ter uitwerking van het Panorama Krayenhoff op initiatief van het Rijk een Liniecommissie ingesteld, met daaronder een aantal zogenaamde enveloppecommissie's, die voor deelgebieden een nadere uitwerking maken. In het kader van deze uitwerking zijn per enveloppe ambitie- of visiedocumenten opgesteld. Ook deze zijn via brede samenwerking tot stand gekomen.

Voor de Stelling van Amsterdam is geen afzonderlijke Utrechtse actie geweest. In overleg met provincie Noord-Holland is gebruik gemaakt van hun uitwerking en hebben zij voor de uitwerking van het Noord-Hollandse deel van Arnhem-Eemland gebruik gemaakt van de betreffende Utrechtse gebiedsvisie.

2.3 Procedure

Dit uitwerkingsplan heeft de volgende procedure doorlopen:

- het besluit om tot uitwerking over te gaan, is op 11-06-'07 mede gedeeld aan de Statencommissie voor Ruimte, Groen en Wonen;
- op **(PM datum)** is het concept-ontwerp-uitwerkingsplan voor advies voorgelegd aan de Provinciale Planologische Commissie;
- de Statencommissie voor Ruimte, Groen en Wonen is op **(PM datum)** in de gelegenheid gesteld om met ons college over de voorgenomen uitwerking te overleggen;
- op **(PM datum)** hebben wij het ontwerp-uitwerkingsplan vastgesteld;
- de uniforme openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht is toegepast; de inspraaktermijn liep van **(PM datum t/m datum)** (6 weken).
- het uitwerkingsplan is op **(PM datum)** door ons college vastgesteld.

Op grond van het bepaalde in artikel 4a, achtste lid, Wet op de Ruimtelijke Ordening kunnen uitwerkingsplannen geen concrete beleidsbeslissing bevatten. Dit betekent dat dit uitwerkingsplan niet onderhevig is aan bezwaar en beroep, zoals neergelegd in de Algemene wet bestuursrecht.

Met de vaststelling heeft het uitwerkingsplan dezelfde status gekregen als het streekplan. Waarbij het streekplan als toetsingskader niet wordt vervangen, maar op het onderdeel 'nationale landschappen' nader is uitgewerkt. Daarmee vormt het streekplan met het uitwerkingsplan het toetsingskader voor relevante gemeentelijke plannen.

3. Uitwerking

In de Nota Ruimte zijn in globale zin per nationaal landschap een begrenzing en enkele kernkwaliteiten opgenomen. Zie hiervoor bijlage III.

Onder 2.2 is reeds ingegaan op de visies, die - op verzoek van de provincie - voor de verschillende nationale landschappen zijn opgesteld door stuurgroepen en enveloppecommissie's. Gezien het bestuurlijke draagvlak van deze 'bouwstenen' zijn ze door ons zoveel mogelijk overgenomen, maar ook bezien in het licht van onze bovenlokale verantwoordelijkheid. Hieronder is per nationaal landschap onze nadere detaillering van begrenzing en kernkwaliteiten omschreven.

3.1 Arkemheen-Eemland

3.1.1 Kernkwaliteiten

Voor dit nationaal landschap zijn in de Nota Ruimte als kernkwaliteiten aangemerkt:

- a. extreme openheid;
- b. slagenverkaveling;
- c. veenweidekarakter.

Hiermee worden weliswaar belangrijke landschappelijke kwaliteiten van dit nationale landschap beschreven, maar wordt niet aangegeven wat het gebied zo bijzonder maakt ten opzichte van andere open veenweidegebieden. Arkemheen-Eemland onderscheidt zich ons inziens namelijk met nog drie kernkwaliteiten:

- d. historie van de Zuiderzee
- e. Grebbelinie
- f. overgangsgebieden

Het landschap is immers mede gevormd door de ligging aan de voormalige Zuiderzee en ook de contrasten en overgangen naar andere landschappen maken dit nationale landschap extra bijzonder. De kernkwaliteiten zijn uitgewerkt in kernwaarden, om meer concrete aanknopingspunten te hebben voor behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten. De kernwaarden zijn de elementen en structuren in het landschap, waarmee de kernkwaliteiten tot uitdrukking komen.

ad a. extreme openheid

Het open gebied kent vrijwel geen bebouwing en evenmin opgaande begroeiing. Door de lage ligging van het gebied is er ooit veen ontstaan. Door het veen, de lage ligging en kwel van de Heuvelrug en Veluwe is de grondwaterstand hoog. De waterstand is van oudsher bepalend voor het grondgebruik. Daarnaast heeft de invloed van de Zuiderzee de lager gelegen delen van de polder eeuwenlang vrijgehouden van bebouwing.

Te beschermen en te ontwikkelen kernwaarden zijn:

rust, ruimte, openheid, vergezichten, lucht, donkerte, weilanden, beperkte aanwezigheid van bebouwing en begroeiing.

ad b. slagenverkaveling

Het Eemlandse deel heeft een klassieke slagenverkaveling. Deze is ontstaan tijdens de ontginning van het gebied. Het karakter van het gebied kenmerkt zich behalve door het verkavelingspatroon door bebouwingslinten, nu nog goed herkenbaar aan bijvoorbeeld de Wakkerendijk en de Zevenhuizerstraat. Vanaf de dertiende eeuw werd het stroomgebied van de Eem stapsgewijs ontgonnen. Dit ontginningspatroon is nog goed in het landschap terug te zien. Mede gezien de relatie met de occupatie van het gebied zijn de kernen, zoals Eemnes en Bunschoten, van belang.

Te beschermen en te ontwikkelen kernwaarden in de Eempolder zijn:

langgerekte percelen, vaste afstanden, slotenpatroon, ontginningsassen, lintbebouwing en de herkenbare ontginningen.

ad c. veenweidekarakter

Het veenweidekarakter wordt ingegeven door het grondgebruik, dat door het water wordt bepaald. In het bijbehorende beeld horen weidegrond met koeien, nattere ruige delen, weidevogels en hoger gelegen watergangen.

Te beschermen en te ontwikkelen kernwaarden (naast openheid en slagenverkaveling) zijn:

- water (sloten, Eem, dijken, hoog waterpeil, gemalen);
- inversie-landschap (hoger gelegen oude kreken en riviertjes met daar tussen lager gelegen delen wat door gebruik en ontwatering is ingeklonken), weinig verstoorde veenbodem.
- herkenbare ontginning, deels grillige, deels regelmatige verkaveling met herkenbare veenontginningsrichtingen, hoeven op terpen;
- grasland (hoog waterpeil, veenbodem, grondgebonden veehouderij, weidevogels en de kleine zwaan)

ad d. historie van de Zuiderzee

Het gebied Arkemheen-Eemland is van oorsprong een kustgebied. Tot 75 jaar geleden stond het gebied onder invloed van de Zuiderzee en is daarmee één van de oorzaken voor de extreme openheid. De invloed van de zee is onder andere te herkennen aan de dijken, terpen, oude kreken en ook aan de jonge, buitendijkse aanwas. De geschiedenis van de oude bebouwingkernen, zoals Spakenburg, is rechtstreeks met de Zuiderzee verbonden.

Te beschermen en te ontwikkelen kernwaarden zijn:

openheid (o.a. inundatiegebieden), dijken, wielen, kreken, terpen, gemalen, Grebbelinie, havens en water-achterlandverbindingen.

ad e. Grebbelinie

Als historische verdedigingslinie met een complex van onder meer forten, kades, bunkers en inundatievelden was de Grebbelinie gericht op het beschermen van Utrecht en Holland. De dijken langs de Eem werden in de 19e eeuw onderdeel van de Grebbelinie. Met het water uit de Eem konden aanliggende binnendijkse gebieden onder water worden gezet. De linie doorkruist met een lengte van zo'n 60 km het gebied van de Gelderse Vallei/Utrecht-Oost.

Te beschermen en te ontwikkelen kernwaarden zijn:

- het samenhangende stelsel van dijken, aarden en betonnen verdedigingswerken en waterlopen met stuwen en sluizen;
- het herkenbaar houden en herstellen van de samenhang van de Grebbelinie als totaal;
- de openheid van de inundatiezone ten oosten van de Eemdijk, enige restanten van de Grebbelinie bij Spakenburg en de liniewal, inclusief aardwerken en keerkaden boven Amersfoort.

ad f. overgangsgebieden

Het open gebied vormt een sterk contrast met de Heuvelrug en de Gelderse Vallei. De openheid wordt benadrukt door de meer besloten overgangsgebieden. De Heuvelrug, dorpen en steden en de halfopen landschappen liggen er als een krans omheen. Het is de toegang naar het open landschap. Bij de bebouwde gebieden is het contrast het sterkst. Hier grenst een open gebied direct aan een besloten gebied. In de landelijke gebieden gaat het open gebied meer geleidelijk over naar een besloten gebied. Dit noemen we de overgangsgebieden.

De overgangsgebieden zijn opgebouwd uit elementen uit het open gebied en van het aangrenzende gebied. Door deze vermenging hebben ze invloed op het open gebied van Arkemheen en Eemland. De zichtlijnen in het open gebied zijn op verschillende plaatsen langer doordat zij doorlopen in het overgangsgebied. De overgangsgebieden vormen de grens tussen het lager gelegen open gebied en de hoger gelegen gebieden, waar de strijd met de zee minder was.

De randmeren zijn een bijzonder overgangsgebied. Mogelijke ontwikkelingen in de randmeren hebben invloed op de openheid van het nationaal landschap.

Te beschermen en te ontwikkelen kernwaarden zijn:

- contrast met open gebied;
- afwisseling in landschap (open en besloten);

- landschappelijke kenmerken van het aanliggende open gebied en de meer halfopen en gesloten landschappen;
- de doorlopende zichtlijnen van het open gebied in het overgangsgebied.

3.1.2 Perspectief

open gebieden

Behoud en versterking van de kernkwaliteiten met kernwaarden vormen uitgangspunt. De grondgebonden landbouw is de belangrijkste drager en beheerder van de open ruimte. De instandhouding van een goede agrarische structuur is dan ook van groot belang. Daarvoor is het nodig dat de grondgebonden veehouderij zich verder kan ontwikkelen. Dit willen wij zoveel mogelijk ondersteunen, bijvoorbeeld door het bieden van ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden en kavelruil. Het is gewenst dat het weidevogel- en slootkantbeheer verder wordt ontwikkeld.

overgangsgebieden

Het ontwikkelingsperspectief is in de overgangsgebieden gericht op de verweving van functies. De overgangsgebieden hebben – afhankelijk van de ligging t.o.v. stedelijk gebied - verschillende accenten. Er is vanuit ruimtelijke ordening en landschap meer ontwikkeling mogelijk. Daarom geldt voor deze gebieden een 'ja, mits' benadering. Vanwege hun belang en relatie met de openheid van het open gebied is ook juist hier behoud, versterking en ontwikkeling van de kernkwaliteiten met de kernwaarden en de bestaande landschapskenmerken van groot belang bij nieuwe (en bestaande) ontwikkelingen.

De gebieden hebben afwisselend een meer open of besloten karakter. Deze afwisseling kan door nieuwe ontwikkelingen worden versterkt. De open gebieden, die aansluiten op de zichtlijnen van het open gebied, verdienen hierbij extra aandacht.

3.1.3 Begrenzing

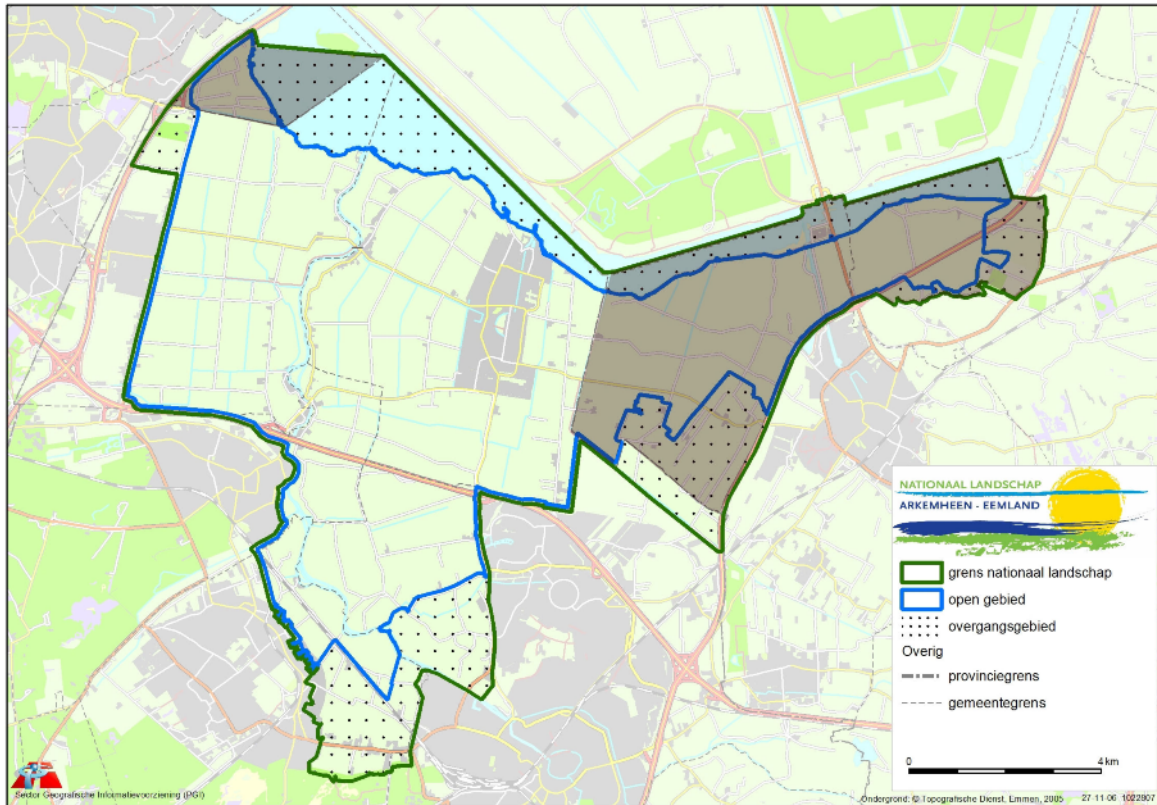
Met de onder 3.1.1 omschreven kernkwaliteiten als vertrekpunt is in samenwerking met de andere betrokken provincies (Gelderland en Noord-Holland) en betrokken gemeenten een nadere verkenning uitgevoerd naar de omvang van het gebied, dat in landschappelijk opzicht als samenhangend kan worden beschouwd. Bij deze verkenning is een onderscheid aangebracht tussen enerzijds het open gebied, waarin de voornoemde kwaliteiten optimaal beleefbaar zijn en anderzijds de overgangsgebieden, die zowel kenmerken vertonen van het open gebied als van het aangrenzende landschapstype. Het is belangrijk om deze overgangsgebieden te betrekken in het beschermingsbeleid omdat:

- de grens van het open gebied vaak niet exact te trekken is
- de kwaliteiten van het open gebied reeds vanuit de overgangsgebieden - weliswaar in wisselende intensiteit - te beleven zijn
- het buiten het nationaal landschap laten van deze gebieden zou kunnen leiden tot een aanmerkelijke landschappelijke verandering (bijv. grote verdichting) en daarmee tot een ongewenste vergroting van het landschappelijke contrast

In het streekplan zijn deze overgangsgebieden vaak aangeduid als Landelijk gebied 1 of 3. Op grond hiervan zijn al (stedelijk gelieerde) ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk, die al snel gepaard gaan met enige vorm van ruimtelijke verdichting. Door extra aandacht bij de vormgeving en situering dient wezenlijke aantasting van de openheid te worden vermeden c.q. beperkt.

De landschappelijke verkenning en de nadere, integrale beleidsafweging (o.a. migratiesaldo nul) hebben geresulteerd in een totaalbegrenzing van het Nationaal Landschap Arkemheen-Eemland, die is opgenomen in de onderstaande kaart. Binnen het begrensde gebied is een onderverdeling aangebracht in open gebied en overgangsgebieden.

De gebiedsdelen die in de provincies Gelderland en Noord-Holland liggen, zijn in deze kaart beschaduwd weergegeven.

Afb. 2: begrenzing nationaal landschap Arkemheen-Eemland

De wijzigingen t.o.v. de globale grens uit de Nota Ruimte zitten voor het Utrechtse deel met name in:

- het Eemmeer; vanwege de toegevoegde kernkwaliteit 'historie van de Zuiderzee' is deze strook toegevoegd;
- Vathorst-West; het gebied ten noord-westen van de woningbouwlocatie Vathorst bij Amersfoort is tot de gemeentegrens met Bunschoten buiten het nationale landschap gelaten, i.v.m. de mogelijke ontwikkeling van een baggerstort in streekplan en bestemmingsplan;
- de Eem; het gebied tussen Amersfoort en Soest is verruimd toegevoegd, omdat het gehele stroomgebied van de Eem deel uitmaakt van het open gebied. Daarnaast heeft het zuidelijk aansluitende overgangsgebied eveneens nadrukkelijk kenmerken van openheid en draagt daardoor bij aan een goed herkenbaar open gebied.
- met uitzondering van het meest noordelijke gedeelte is bij Eemnes gekozen voor een heldere begrenzing ter plaatse van de Wakkerendijk en de Meentweg

3.2 Rivierengebied

3.2.1 Kernkwaliteiten

In de Nota Ruimte zijn als kernkwaliteiten aangemerkt:

- a. Schaalcontrast van zeer open naar besloten;
- b. Samenhangend stelsel van rivier – uiterwaard – oeverwal - kom;
- c. Samenhangend stelsel van hoge stuwwal – flank – kwelzone – oeverwal - rivier

Deze kernkwaliteiten beschrijven weliswaar belangrijke landschappelijke kwaliteiten van dit Nationaal landschap, maar gaan voorbij aan de bijzondere historische ligging van het gebied. Daarom is als kernkwaliteiten toegevoegd:

- d. De Kromme Rijn als vesting en vestiging

ad a. Schaalcontrast van zeer open naar besloten

Het gebied kent een opeenvolging van verschillende, lineaire landschappen: Heuvelrug, overgangsgebied, Langbroekerwetering, stroomruggen van de Kromme Rijn, kommen van Wijk en Schalkwijk, uiterwaarden, Rijn/Lek. Deze verschillen onderling sterk qua mate van openheid. De kommen en de uiterwaarden zijn (relatief) open. De flanken van de Heuvelrug, de Langbroekerwetering en het Kromme Rijngebied vormen halfopen landschappen. De beboste Heuvelrug is het meest besloten landschapstype.

Het is vooral van belang om deze verschillende vormen te behouden en te versterken.

ad b. Samenhangend stelsel van rivier – uiterwaard – oeverwal - kom

De dynamische geschiedenis van de Rijn is af te lezen door de huidige loop van Nederrijn, Lek en Kromme Rijn, door de oeverwallen ter plaatse van oude rivierlopen en door de kommen, die zijn ontstaan in oude overstromingsvlaktes. De zichtbaarheid wordt verder versterkt door de onderling variërende hoogteligging en het bijbehorende grondgebruik. Akkerbouw, fruitteelt, dorpen en lintbebouwing op de hoger gelegen randen van de Heuvelrug, op de oeverwallen en op de stroomruggen. Veeteelt ter plaatse van de lager gelegen kommen. De Langbroekerwetering met bospercelen en landgoederen vormt hierop een uitzondering.

ad c. Samenhangend stelsel van hoge stuwwal – flank – kwelzone – oeverwal - rivier

De gebiedsopbouw is ontstaan in de ijstijd en nadien door de inwerking van de Rijn. Bij Rhenen is hierdoor een scherp contrast ontstaan tussen de stuwwal en de laaggelegen, open rivierloop. Meer naar het westen bestaat de overgang uit een steilrand en een kampengebied op de flank van de Heuvelrug. Tussen de Heuvelrug en de Kromme Rijn is een kwelrijk kommengebied ontstaan, waarin bij de gebiedsontginning de Langbroekerwetering is gegraven.

ad d. De Kromme Rijn als vesting en vestiging

De Kromme Rijn is al eeuwen een gebied van verdedigen en vestigen. In de Romeinse tijd als onderdeel van de Limes en in de middeleeuwen als transportroute tussen Utrecht en Dorestad, waarlangs de dorpen zijn ontstaan. Het gebied kenmerkt zich door zeer hoge archeologische waarden in de stroomruggen, met name in de voormalige 'Limes' en in Dorestad. Belangrijk is hierbij de samenhang tussen de verschillende cultuurhistorische elementen en structuren langs de Limes: castellum, nederzettingen, grenslijn, lineair karakter en later het jaagpad voor de beurtvaart Utrecht – Wijk bij Duurstede. De rivier had ook een plaats in het defensiemechanisme van de nabij gelegen Nieuwe Hollandse Waterlinie. Hierbij werden de laaggelegen gebieden voor inundatie benut en op de hogere gedeelten de extra versterkingen(forten) werden gebouwd.

3.2.2 Perspectief

Het ontwikkelingsperspectief van het gebied is afhankelijk van de kernkwaliteiten, die per landschapstype verschillen.

Landschap van de rivier

De rivier met uiterwaarden heeft een primaire functie voor waterafvoer en natte natuur en daarnaast grote recreatieve, aardkundige en cultuurhistorische betekenis. Contrast tussen enerzijds de (natuurlijke) dynamiek van de rivier met uiterwaarden, natuurontwikkeling en ruimte voor de rivier en anderzijds de dijken, kribben, cultuurhistorie en het agrarisch gebruik.

Op bijzondere locaties zijn combinaties te maken tussen cultuurhistorie en recreatie.

Landschap van de open kommen

Kenmerkend voor de open kommen is een weidegebied met een rationele strokenverkaveling en langgerekte bebouwingslinten langs de centrale wetering. De kernkwaliteiten hangen hier sterk samen met het grondgebruik: veeteelt. Daarnaast vindt plaatselijk fruitteelt op de oeverwallen plaats. Er wordt ingezet op een duurzame ontwikkeling van de veeteelt. Vernatting is een mogelijke ontwikkeling in het kader van een robuust watersysteem.

Landschap van de stroomrug

Fruitteelt is een belangrijke functie op de stroomruggen. Daarnaast is de voornaamste bebouwing uit het gebied hier geconcentreerd in de vorm van kernen en linten. De stroomruggen van het Kromme Rijngebied kennen een blokverkaveling met golvend reliëf en slingerende wegen. Verdere

ontwikkeling van de fruitteelt is mogelijk, indien deze zorgvuldig wordt afgestemd op het watersysteem en goed landschappelijk wordt ingepast.

Landschap van de Langbroekerwetering

De Langbroekerwetering heeft een copeverkaveling met kleinschalig, halfopen karakter. De afwisseling van bos, houtsingels, lanen, hagen, buitenplaatsen en landgoederen, ridderhofsteden, poorten, lanen en zichtassen is uniek in Nederland. Bijzonder zijn de afwisseling tussen open smalle, langgerekte ruimtes met zuwes en meer besloten bossen, grienden, hakhoutpercelen en populieren bossen, het karakteristiek transparant bebouwingslint langs de wetering. Zichtlijnen van de Nederrijn naar de Heuvelrug en vice versa geven fraaie doorzichten;

Om het karakter van het gebied te behouden is conservering van de afwisseling van open en besloten kavels nodig. Natuurontwikkeling en nieuwe landgoederen behoren hier tot de mogelijkheden.

Landschap van de overgang naar de Heuvelrug

Het gebied is bijzonder door zijn overgangen in de gradiënt tussen Heuvelrug en Langbroekerwetering. De kleinschalige randzones van de Heuvelrug met flauw reliëf, overgang van onregelmatige blokverkaveling van de kampen naar de natte lineaire broeklanden. Kenmerkend zij de open ruimtes begrensd door lanen, bossen en landgoederen, veel cultuurhistorisch waardevolle landgoederen, kleinschalige dekzandgronden met kampenverkaveling, verspreid liggende hoeves in onregelmatige blokverkaveling en dorpsgezichten aan de rivier. Sterk is ook het contrast tussen de steile, bosrijke, droge heuvelrug en het vlakke, open, natte rivierlandschap bij Rhenen.

De uitgangspunten van de Stichtse Lustwarande zijn sturend voor ontwikkelingen in dit gebied. Hoofdlijn hieruit is dat de identiteit van de Stichtse Lustwarande in essentie niet zit in haar fysieke erfgoed, maar in haar traditie van ontwikkelen. Deze traditie is naar de moderne tijd, met een modern programma te vertalen, waarbij het cruciaal is om alle nieuwe ontwikkelingen, vooral ook de bouwkundige, te beschouwen als projecten van 'landschapsbouw'.

3.2.3 Begrenzing

De hiervoor onder 3.2.1 omschreven kernkwaliteiten zijn direct verbonden aan het invloedsgebied van de rivier. Dit gegeven vormt met de globale begrenzing uit de Nota Ruimte (zie de groene lijn in afbeelding 3.) het vertrekpunt voor de nadere verkenning van de begrenzing. Zowel de Nederrijn/Lek als de Kromme Rijn zijn hierbij essentiële structuren, die zoveel mogelijk in het nationaal landschap dienen te liggen. Ook de overgangen 'heuvelrug – uiterwaard – rivier' en 'heuvelrug – Langbroekerwetering – Kromme Rijn landschap – uiterwaard – rivier' zijn dermate bepalend, dat zij onderdeel zijn van het nationaal landschap. Daarnaast heeft uit praktisch oogpunt een – in het veld - herkenbare (topografische) grens de voorkeur. Voorts ligt een begrenzing voor de hand, die logisch aansluit op de begrenzing van het Gelderse deel van het nationale landschap.

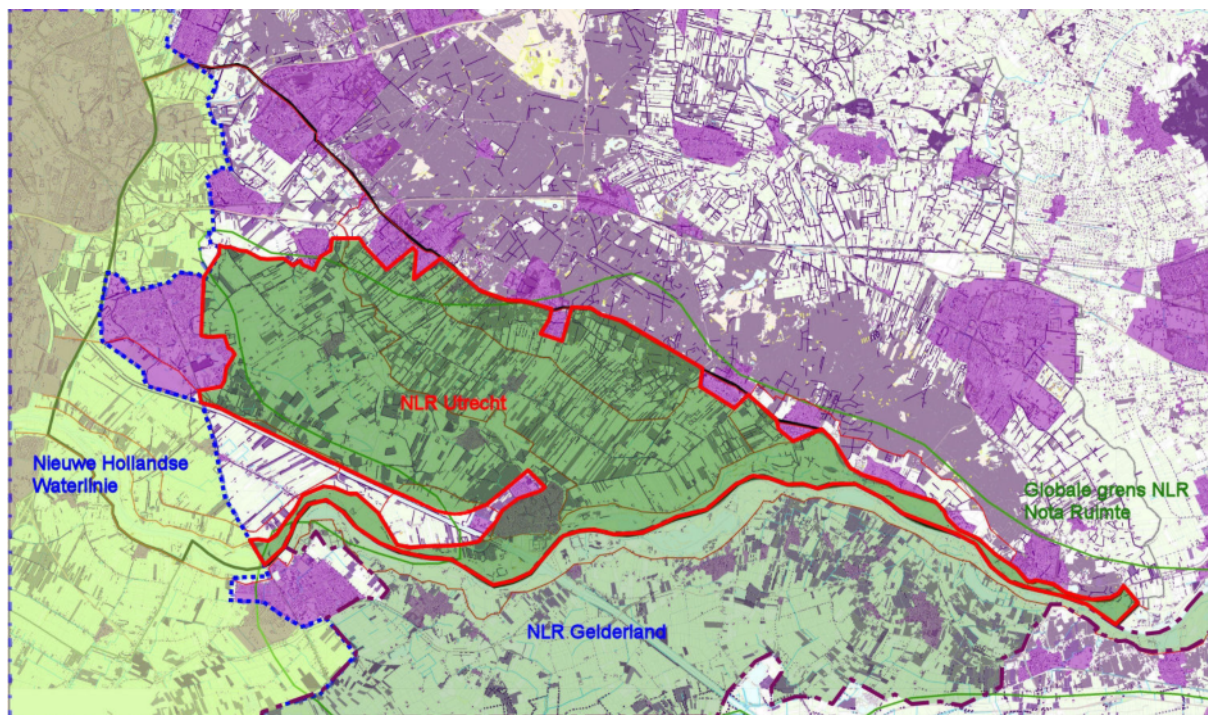
Deze nadere verkenning en de integrale afweging met andere beleidselementen (o.a. migratiesaldo 0) heeft geresulteerd in de begrenzing voor het Utrechtse deel, zoals weergegeven in afbeelding 3.

De wijzigingen t.o.v. de globale grens uit de Nota Ruimte zitten voor het Utrechtse deel met name in:

- Het niet opnemen van een strook van de Utrechtse Heuvelrug (tussen Doorn en Rhenen)
De Heuvelrug heeft weliswaar een belangrijke decorfunctie en in fysisch-geografische en ecologische zin sterke relaties met het rivierengebied, maar de invloed van de rivier houdt op aan de voet van de Heuvelrug. Bovendien is de Heuvelrug voor het grootste deel al begrensd als Nationaal Park en aangewezen als Provinciaal landschap in het streekplan. Begrenzing in het nationaal landschap zou hiermee onnodig veel overlap creëren. Vanuit deze optiek is de N225 een logische, topografische grens.
- Het niet opnemen van de bebouwingskernen Doorn, Leersum en Amerongen.
De N225 vormt een logische, topografische grens, waardoor het merendeel van de kern Doorn en van de kernen Elst en Rhenen buiten de begrenzing vallen.
Ook de kerngedeelten ten westen van de N225 ter plaatse van Doorn, Leersum en Amerongen zijn uit oogpunt van consistentie buiten de begrenzing gelaten. Dit mede omdat de N225 geen landschappelijke drager is van het rivierengebied en deze bebouwingskernen dan ook geen wezenlijke samenhang hebben met de geformuleerde kernkwaliteiten.
- Bij de kern Wijk bij Duurstede is het gebied tussen AR-kanaal en provinciale weg N229 en gelegen ten noord-westen van de Romeinenbaan buiten de begrenzing gelaten. De reden

hiervoor is dat dit gebied met het bedrijventerrein Langshaven en de recent gerealiseerde woonwijk De Geer niet bijdraagt aan de landschappelijke kernkwaliteiten. Daarnaast zijn in het streekplan voor dit gebied uitbreidingen voorzien ten behoeve van woningbouw en bedrijvigheid.

- Ten westen van Wijk bij Duurstede is de grens gelegd op de Lekdijk om - in aansluiting op de begrenzing van Gelderland – de Lek met uiterwaarden tot de spoorlijn Utrecht-Den Bosch volledig binnen het nationaal landschap te laten vallen.

Afb.3: begrenzing nationaal landschap Rivierengebied (gedeelte Kromme Rijn)

3.3 Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW)

3.3.1 Streekplan

De NHW is als één van de cultuurhistorische waardevolle megastructuren in de provincie al stevig verankerd in het streekplan. De begrenzing was daarbij ontleend aan het Ontwerp-’Panorama Krayenhoff II’. Ook kon bij de voorbereiding van het streekplan rekening worden gehouden met de beleidsaanbevelingen, die hierin waren opgenomen, vanuit de optiek van een optimale bescherming van de cultuurhistorische waarden. Hiertoe werd voorgesteld om 3 planologische regimes te laten gelden: open velden, verdichtingsvelden en liniegezichten.

In het streekplantraject heeft hierover een nadere, integrale afweging plaatsgevonden. In beginsel is in het gebied van de NHW ‘behoud door ontwikkeling’ van de NHW het uitgangspunt. Alle ruimtelijke initiatieven moeten hier rekening houden met de NHW.

Binnen het NHW-gebied worden twee regimes onderscheiden:

- open velden: deze gebieden moeten zoveel mogelijk open blijven, als onderdeel van de karakteristieke zonering van de NHW (hoofdverdedigingslijn geflankeerd door open velden); langs de Vecht is de ontwikkeling van nieuwe landgoederen mogelijk, mits passend bij de karakteristiek van zowel de Vecht als de NHW;
- Liniegezicht: de linie benaderen we hier vanuit het niveau van de afzonderlijke objecten; in de ruimtelijke inrichting moet rekening worden gehouden met de onderlinge context van de objecten en voor zover mogelijk de relatie met de omgeving.

Het regiem van de open velden is van toepassing op het Vechtplassengebied en het Eiland van Schalkwijk bij Houten. Voor het overige deel, globaal van Lek tot Maarsseveld geldt het regiem Liniegezicht. **(PM toevoegen kaartje)**

Daarnaast verwachten wij dat bij ruimtelijke ontwikkelingen in landelijk gebied 3 binnen de gebiedsafbakening van de NHW aan de westzijde van de Vecht rekening wordt gehouden met het vergroten van de zichtbaarheid en herkenbaarheid van de NHW.

In het streekplan zijn per deelgebied en per gemeente het gewenste ruimtelijk beleid beschreven. Voor zover daartoe aanleiding bestond, is eveneens aangegeven hoe dit geldt t.a.v. de NHW.

3.3.2 Kernkwaliteiten

"De kernkwaliteiten:

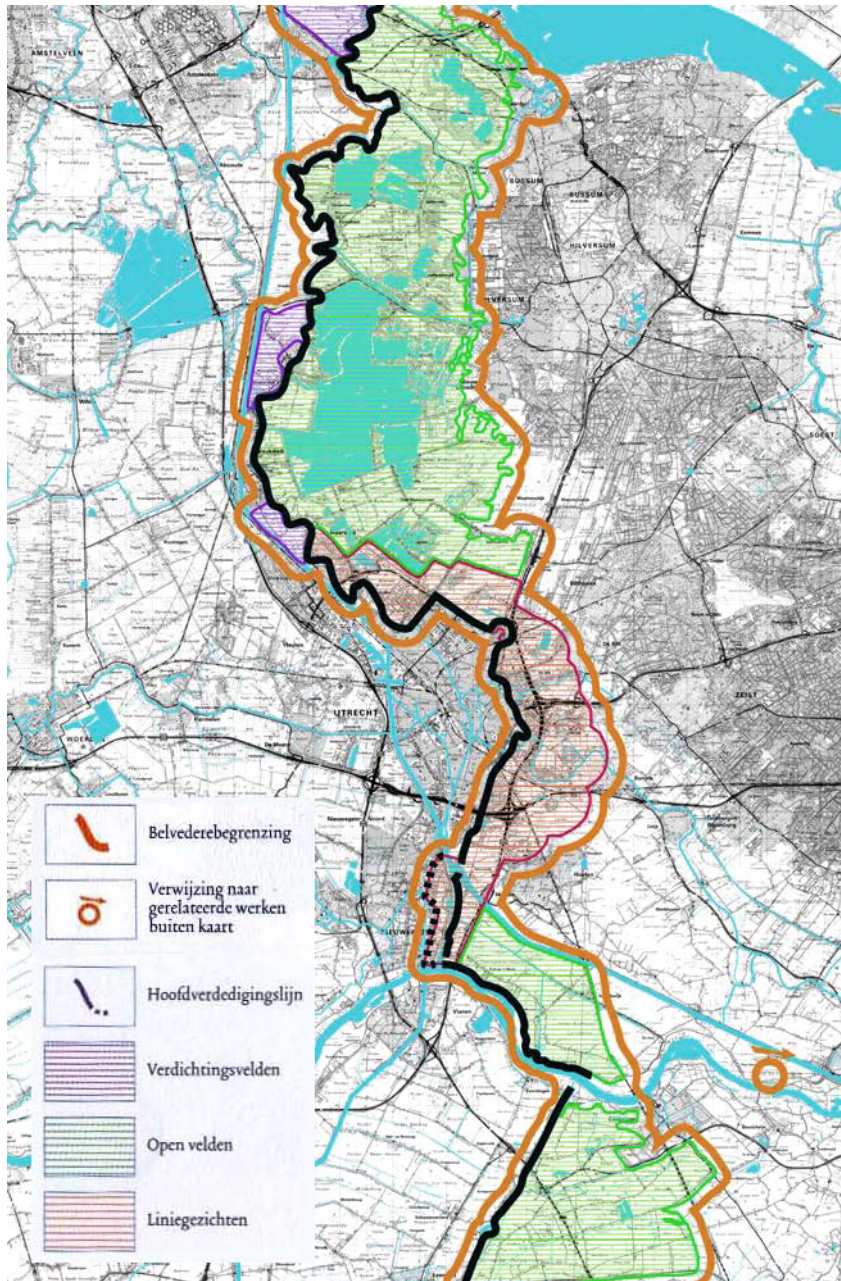
- *samenhangend systeem van forten, dijken, kanalen en inundatiekommen;*
- *groen en overwegend rustig karakter;*
- *openheid.*

De NHW is van oorsprong een militaire verdedigingslinie ter bescherming van de grote steden in het westen. De linie is 85 kilometer lang en loopt van noord naar zuid van Pampus/Muiden tot in de Brabantse Biesbosch. Aan de linie is gebouwd vanaf het begin van de 19^e eeuw tot aan de Tweede Wereldoorlog. Aan de oostkant van de verhoogde hoofdverdedigingslijn kon het land via een ingenieus stelsel van waterinlaten in enkele dagen onder water worden gezet. Op de vele kwetsbare plaatsen zijn forten gebouwd met open schootvelden. Het noordelijk deel van de linie valt samen met de Stelling van Amsterdam. De NHW zal op termijn worden genomineerd als werelderfgoed bij UNESCO. Bij de uitwerking van plannen zal invulling worden gegeven aan de drie ambities van het 'Linieperspectief Panorama Krayenhoff':

- *als deel van het nationale geheugen moet de linie weer bijdragen aan het historisch besef en de regionale identiteit.*
- *de ecologische functie van de linie moet, in samenhang met de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden, worden versterkt.*
- *de NHW moet bijdragen aan de regionale wateropgave.*

Voor die delen van de NHW die niet samenvallen met andere nationale landschappen, geldt het planologisch regime zoals opgenomen onder(Het cultuurlandschap dat hierdoor is ontstaan, moet opnieuw een belangrijk uitgangspunt vormen voor de (her)inrichting van het Nederlandse landschap. Hierdoor blijft de variatie in beelden van stad en land behouden. Waar nodig kunnen deze worden versterkt en waar mogelijk hersteld. Het gaat niet om 'bevriezing' van ontwikkelingen. Integendeel: door de ruimtevraag zorgvuldiger in lijn met bestaande patronen te accommoderen, kan de ruimtelijke kwaliteit juist worden ontwikkeld en verbeterd.)

Provincies en gemeenten dienen het 'Linieperspectief Panorama Krayenhoff' een goede vertaling in streek- en bestemmingsplannen te geven. De aanwijzing van de NHW tot nationaal landschap leidt hiermee niet tot nieuwe beperkingen."

Afb.4: begrenzing nationaal landschap Nieuwe Hollandse Waterlinie (regiem van verdichtingsvelden is niet overgenomen in streekplan)

3.3.3 Begrenzing

Het nationale landschap Nieuwe Hollandse Waterlinie is in deze streekplanuitwerking begrensd in overeenstemming met de Nota Belvédère en met het 'Panorama Krayenhoff'. Het noordelijke deel van de Linie valt samen met de Stelling van Amsterdam. De begrenzing is in afbeelding 4 weergegeven.

3.3.4 Perspectief

Visie en ambities

Als vervolg op de Nota Belvédère is het principe 'behoud door ontwikkeling' in het linieperspectief Panorama Krayenhoff uitgewerkt voor het nationale project NHW. Het Linieperspectief is in december 2003 door het kabinet vastgesteld en in de vijf betrokken Colleges van Gedeputeerde Staten met instemming behandeld, waardoor het Linieperspectief geldt als leidraad voor de ontwikkeling van de

NHW. Het Linieperspectief zet in op twee strategieën voor de verwezenlijking, namelijk planologische doorwerking en actieve ontwikkeling. De planologische doorwerking bestaat uit bescherming van de waterlinie via de Monumentenwet en via de Wet op de Ruimtelijke Ordening in bestemmingsplannen. Voor de actieve ontwikkeling dienen uitvoeringsplannen per deelgebied (projectenveloppe) te worden ontwikkeld.

Hieronder zijn per projectenveloppe de ambities weergegeven, die zijn aangereikt door de betreffende enveloppecommissie.

Vechtstreek-Zuid

1. behoud, veiligstelling en herstel van aanwezige waarden

- Herstel/restauratie van forten, kazematten en waterhuishoudkundige werken;
- Veilig stellen van waarden via bestemmingsplannen. Deze betreffen de kazematten en de forten Nieuwersluis, Tienhoven en Maarsseveen, inclusief schootsvelden.
- Daarnaast streven naar bescherming via de Monumentenwet.

2. vergroten beleefbaarheid

- Forten waar mogelijk voorzien van functies met openbaar of recreatief karakter;
- Alle forten waarneembaar maken vanaf de openbare weg;
- Inundatievlakten/waterplassen beter zichtbaar maken/houden vanaf de openbare weg (Laan van Niftarlake, Looydijk, Herenweg, Nieuw Loosdrechtsedijk, Veendijk, Oud Loosdrechtsedijk, Horndijk, Moleneind, Kortenhoefsedijk);
- Opstarten diverse activiteiten ter benadrukking van aanwezigheid van schootsvelden, kringen, kazematten en waterbeheersingssystemen;
- Belang van aanwezige waarden door marketing en communicatie kenbaar maken bij scholieren en recreanten/toeristen.

3. vergroten toegankelijkheid

- Hoofdverdedigingslijn ontwikkelen als doorgaande recreatieve fiets- en wandelroute;
- Accessen en inundatielijn beter begaanbaar maken voor recreatief langzaam verkeer en opnemen in recreatief routenetwerk;
- Recreatieve netwerken met elkaar verbinden en integreren met netwerken langs de Vecht en in het Gooi;
- Vergroten kwaliteit en aantrekkelijkheid recreatieve netwerken door beiden van aanvullende faciliteiten;
- Sturen van recreatieve verkeersstromen door realiseren transferia met toegesneden ontsluitingsstructuur.

4. vergroten maatschappelijke, ecologische en economische toekomstwaarde

- Bijdragen aan landschappelijke en natuurlijke gebiedsversterking geïnspireerd op kenmerken NHW;
- Stimuleren innovatie en kwaliteitsverbetering binnen aanbod van recreatieve voorzieningen;
- Stimuleren van nieuwe recreatieve pleisterplaatsen, waarbij relatie wordt gelegd met streekhistorie of beheer van water en natuur.

Kraag van Utrecht

1. behoud, veiligstelling en herstel van aanwezige waarden

- waar nodig bestaande waarden herstellen;
- behoud van bestaande waarden veilig stellen via bestemmingsplannen en aanwijzing tot rijksmonument;
- opstarten projecten ter behoud en ontwikkeling van NHW.

2. vergroten beleefbaarheid

- forten zoveel mogelijk voorzien van functies met openbaar karakter;
- forten, verdedigingswerken, accessen en schootsvelden als zodanig beter herkenbaar maken in de stad;
- door communicatie en PR de betekenis en het belang van behoud van de aanwezige waarden kenbaar maken;

- verschil tussen oude en nieuwe verdedigingslijn laten zien.

3. vergroten toegankelijkheid

- de fortenlijn om de stad en de hoofdverdedigingslijn in de stad te ontwikkelen als een doorgaande, recreatieve route;
- waar mogelijk de liniezichtlijn en de accessen als recreatieve routes versterken;
- de verschillende elementen op de routes beter toegankelijk maken;
- de bereikbaarheid van objecten verbeteren.

4. behouden en realiseren van ecologische verbindingzones

- verbetering van de waterkwaliteit;
- NHW gerelateerde waterwegen inzetten bij ontwikkelen van ecologische verbindingzones;
- bij forten in de EHS een bijdrage leveren in de ontwikkeling van ecologische verbindingzones.

5. vergroten maatschappelijke, ecologische en economische toekomstwaarde

- landschappelijke en natuurlijke versterking geïnspireerd op de kenmerken van de NHW
- met gebiedsontwikkeling inspelen op eventuele wateropgave
- stimuleren van gevarieerd aanbod van recreatieve voorzieningen (bij voorkeur in combinatie met landinrichtingen Noorderpark en Groenraven Oost)
- kansen bieden aan de ontwikkeling van streekeigen initiatieven

Rijnauwen-Vechten

1. behoud, veiligstelling en herstel van aanwezige waarden

- waar nodig bestaande waarden herstellen
- behoud van bestaande waarden veilig stellen via bestemmingsplannen en aanwijzing tot rijksmonument
- opstarten projecten ter behoud en ontwikkeling van NHW

2. vergroten beleefbaarheid

- forten zoveel mogelijk voorzien van functies met openbaar karakter;
- forten Vechten, 't Hemeltje en wellicht ook Rijnauwen beter zichtbaar maken vanaf de openbare weg;
- opstarten diverse activiteiten ter benadrukking van schootsvelden, kringen en groepsschuilplaatsen;
- door communicatie en PR de betekenis en het belang van behoud van de aanwezige waarden kenbaar maken waaronder een nationaal informatiecentrum NHW in fort Vechten;
- benadrukken van de kruising tussen NHW en Romeinse Limes.

3. vergroten toegankelijkheid

- de fortenlijn ontwikkelen als een doorgaande, recreatieve route;
- waar mogelijk de liniezichtlijn en de accessen als recreatieve routes versterken;
- de verschillende elementen op de routes beter toegankelijk maken;
- de bereikbaarheid van specifieke objecten (bijv. informatiecentrum Fort Vechten) voor autoverkeer verbeteren.

4. vergroten maatschappelijke, ecologische en economische toekomstwaarde

- landschappelijke en natuurlijke versterking geïnspireerd op de kenmerken van de NHW
- met gebiedsontwikkeling inspelen op eventuele kwantitatieve, dan wel kwalitatieve wateropgave
- stimuleren van gevarieerd aanbod van recreatieve voorzieningen
- kansen bieden aan de ontwikkeling van streekeigen initiatieven

Linieland

Als ambities heeft de enveloppecommissie de volgende punten benoemd:

- structuur van de Linie moet herkenbaar, beleefbaar en toegankelijk worden gemaakt;
- de kwaliteit van de Linie-elementen moet op peil worden gebracht;

- streven naar duurzame vormen van landbouwkundig gebruik, als drager van bestaande en nieuwe landschappelijke kwaliteit.

De primaire inzet wordt gericht op het gebied Laagraven en op de Stelling van Honswijk-Everdingen met een recreatief-museale en ecologische functie. Aandachtspunten hierbij zijn:

- bewaren van onderscheid tussen open en dichte gebieden;
- behoud en herstel van de openheid rond forten;
- benutten van de NHW als recreatieve en ecologische structuur.

Als strategie voor de uitvoering:

- Linieland als 'pars pro toto' van de NHW zichtbaar maken van de hoofdweerstandslijn, inundatiekommen en schootsvelden in het Eiland van Schalkwijk;
- Linieland als recreatief rustpunt; nadruk leggen op gebiedsontsluiting en realiseren van verbindingen binnen het gebied;
- Linieland als groenblauwe drager; positioneren van de NHW als landschappelijke drager binnen het Eiland van Schalkwijk;
- Honswijk-Everdingen als toeristische trekpleister; zoeken van een nieuwe functie voor de forten met benutting van cultuurhistorische kwaliteiten; een pontverbinding tussen beide forten is gewenst.

3.4 Stelling van Amsterdam(SvA)

Om interprovinciaal een consistent en samenhangend beleid te kunnen voeren is t.a.v. kernkwaliteiten, begrenzing en ontwikkelingsperspectief aansluiting gezocht bij de tekst, die is opgenomen in de partiële herziening streekplan Noord-Holland-Zuid.

3.4.1 Kernkwaliteiten

In de Nota Ruimte worden als kernkwaliteiten genoemd:

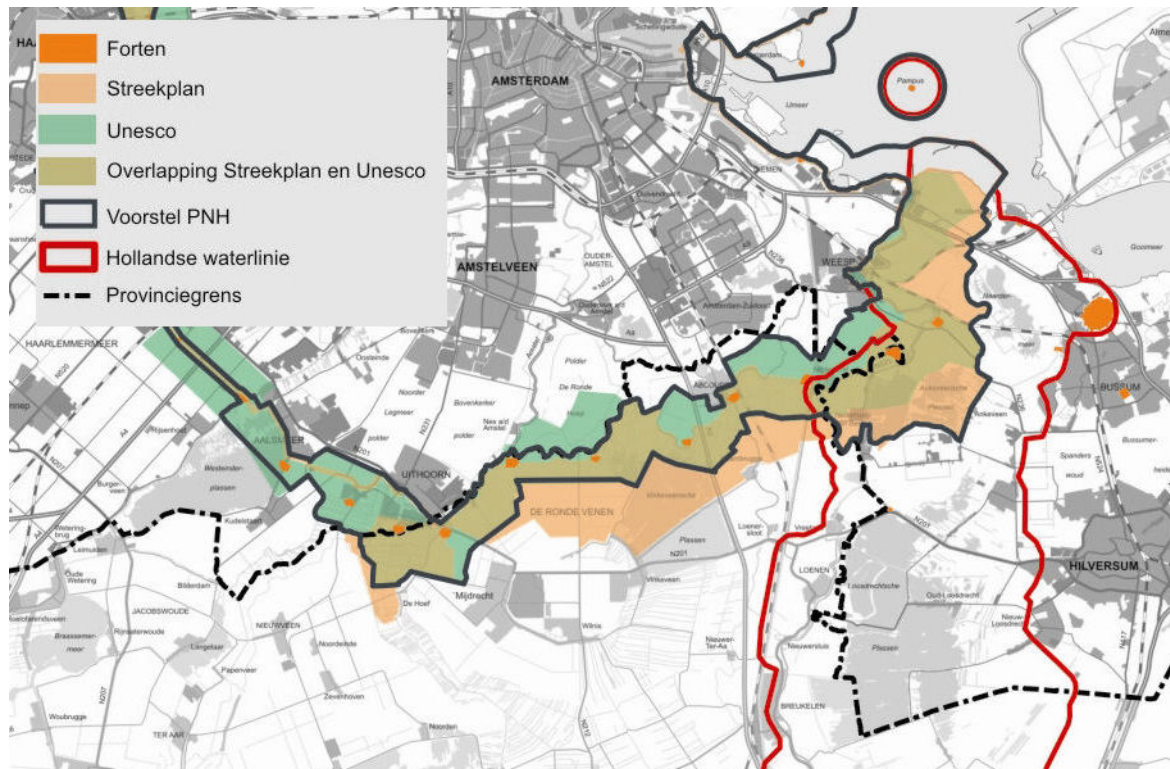
- samenhangend stelsel van forten, dijken, kanalen en inundatiekommen;
- groen en relatief 'stille' ring rond Amsterdam;
- relatief grote openheid.

De SvA bestaat uit de volgende waarden, die behouden en versterkt zullen worden:

- de hoofdverdedigingslijn van dijken, kades en liniewallen met de accessen (en met bruggen) als de hoofdstructuurdrager;
- de fortterreinen met bijbehorende grachten en bebouwingen (genieloodsen, fortwachterswoningen, etc);
- kazematten, vóórstellingen, (neven)batterijen, kruitmagazijnen, groepsschuilplaatsen, kringwetboerderijen, grenspalen etc.;
- inundatiewerken,(inlaatkanalen en – werken), (dam)sluizen, duikers, hevels, kokers, peilschalen;
- delen van de karakteristieke, nog open (inundatie)gebieden.

3.4.2 Begrenzing

Voor het gedeelte van de Stelling binnen de provincie Utrecht, is bij zowel de binnen- als buitengrens steeds de begrenzing aangehouden, behorende bij de statustoekenning van UNESCO-Werelderfgoed in 1996. Conform bestuurlijke afspraken met Noord-Holland wordt dit gecontinueerd.

Afb. 5: begrenzing nationaal landschap Stelling van Amsterdam (bron: prov. NH)

(PM: kaart nog vervangen door Utrechtse versie)

3.4.3 Perspectief

Met het oog op een noodzakelijke bescherming en versterking van de karakteristieke cultuurhistorische en landschappelijke waarden dient het ruimtelijke beleid zo snel mogelijk vastgelegd te worden in bestemmingsplannen. Omdat het daarbij gaat om de samenhang van de vele onderdelen die de Stelling tot één monumentaal geheel maken en vanwege de ligging in veel gemeenten is het noodzakelijk dat de waarden en ontwikkelingsruimte op uniforme wijze in de bestemmingsplannen worden opgenomen.

Voor de Stelling van Amsterdam is, naast de algemene beleidslijnen die gelden voor nationale landschappen, het volgende ruimtelijke beleid van toepassing:

1. Voorop staat het behouden en versterken van de kernkwaliteiten en de ruimtelijke samenhang van de (deels al wettelijk beschermde) waarden en in al zijn onderdelen zoals hiervoor genoemd;
2. Het scheppen van mogelijkheden voor ontwikkelingen, die de herkenbaarheid en de gebruikswaarde binnen de stelling versterken en vergroten door:
 - inrichting- en beheermaatregelen in de groene en blauwe sfeer ten behoeve van de landschappelijke herkenbaarheid van de hoofdverdedigingslijn en een aanpassing van het landschap ter ondersteuning van de ruimtelijke kwaliteiten en het specifieke karakter en waarden van de Stelling in hun onderlinge samenhang;
 - maatregelen die de publieke toegankelijkheid van vooral de fortterreinen mogelijk maken;
 - het herbestemmen van forten en gebouwen waardoor deze een publieke en economische betekenis kunnen krijgen, mede ten behoeve van de gewenste en duurzame instandhouding van de Stelling;
 - verbetering van bestaande en aanleg van nieuwe recreatieve routestructuren voor wandelen, fietsen en varen op/langs de hoofdverdedigingslijn alsook van de verbindende schakels vanuit woonkernen;
 - aanleg van veldeenheden, die schootsvelden in het landschap benadrukken en financiële mogelijkheden bieden voor ontwikkeling van forten.

3. Voor zover het gebied van de stelling binnen de rode contouren ligt, blijft hiervoor ook het beleid van toepassing zoals aangegeven in het streekplan Utrecht. De (kern)waarden van de Stelling Van Amsterdam zullen moeten samengaan met of worden opgenomen in de ontwikkelingen ten behoeve van wonen en werken. Randvoorwaarde vanuit de stelling is steeds het behoud en versterking van de kernwaarden, zoals een zekere visuele openheid aan de buitenzijde van de hoofdverdedigingslijn, bijvoorbeeld in de vorm van open water, een meer open bebouwing met een groen-blauwe invulling en aangepaste bouwhoogtes. Op bestemming- en inrichtingsplanniveau vraagt dit maatwerk.

4. Voor zover het gebied van de stelling is gelegen in landelijk gebied, gebieden met groene en cultuurhistorische waarden en/of milieubeschermingsgebieden blijft eveneens het beleid van toepassing zoals aangegeven in het streekplan Utrecht. Plannen en initiatieven ten aanzien van functieveranderingen mogen geen afbreuk doen aan de bestaande stedenbouwkundige, cultuurhistorische en/of groen-blauwe kwaliteiten. Ook blijven activiteiten in het kader van de (verbrede) landbouw inpasbaar. Ook hier zal vaak sprake zijn van maatwerk op inrichtingsniveau.

3.5 Migratiesaldo nul

Ten aanzien van verstedelijking is binnen nationale landschappen ruimte voor ten hoogste de eigen bevolkingsgroei. In de Nota Ruimte is deze beleidslijn aangeduid als het principe van 'migratiesaldo nul'. In de provincie Utrecht is dit principe niet van toepassing bij de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam, voorzover deze tenminste niet overlappen met een ander nationaal landschap. Wij nemen het migratiesaldo nul-principe op het niveau van het nationale landschap als uitgangspunt. We willen migratiesaldo nul daarbij zien als een middel ter ondersteuning van het behoud en versterken van de kernkwaliteiten. Andere belangrijke middelen, zoals het feitelijk ruimtebeslag, de stedenbouwkundige kwaliteit en landschappelijke inpassing dienen ook te kunnen meewegen.

Eén van de hoofdbeleidslijnen in het streekplan betreft de grote inzet op inbreiding binnen de rode bebouwingscontouren. Hiermee wordt de behoefte aan nieuwe uitbreidingslocaties beperkt. In het streekplan is een zo goed mogelijke inschatting gemaakt van de inbreiding in de streekplanperiode. Gemeenten zijn echter vrij om binnen rode contouren meer woningbouw te realiseren. Deze inzet is herbevestigd in de notitie Beleidsuitgangspunten Nationale Landschappen provincie Utrecht, vastgesteld door PS op 18-09-2006. (zie bijlage II). Wij zijn ons ervan bewust, dat hiermee een spanningsveld kan ontstaan met het principe van migratiesaldo nul. Nader overleg tussen provincie en Rijk zal moeten leiden tot overeenstemming over de wijze, waarop dit principe wordt toegepast bij (extra) inbreiding. Dit temeer daar inbreiding de kernkwaliteiten van het omliggende nationale landschap over het algemeen niet aantast.

In het streekplan zijn enkele mogelijkheden opgenomen om, juist ter versterking van de kernkwaliteiten, extra woningen te bouwen. Het gaat daarbij om ruimte voor ruimte, nieuwe landgoederen en andere vormen van rood voor groen. Deze mogelijkheden dienen niet primair een volkshuisvestelijk doel, maar zijn juist gericht op de gebiedsspecifieke kernkwaliteiten. Het is belangrijk dat de reden, waarom dergelijke woningen gebouwd zouden kunnen worden, wordt meegewogen bij invulling van migratiesaldo nul.

Voor verstedelijking ten behoeve van bedrijvigheid staan wij beleid voor, waarbij binnen nationale landschappen ruimte bestaat voor regionaal of lokaal georiënteerde bedrijvigheid, als blijkt dat intensiveren en/of herstructureren van de bestaande terreinen onvoldoende mogelijkheden biedt. Bij dringende motieven is beperkte extra ruimte dan ook mogelijk, mits de kernkwaliteiten van het landschap worden behouden of versterkt.

4. Toetsing aan beleidskaders

4.1 Streekplan Utrecht

4.1.1 Uitwerkingsregels

De uitwerking moet passen binnen het kader van in het streekplan neergelegde hoofdlijnen van ruimtelijk beleid (zie ook bijlage I). De streekplanuitwerking vormt een detaillering van het beleid met betrekking tot waardevolle landschappen, dat in het vigerende streekplan integraal afgewogen tot stand is gekomen. Dit beleid is daarmee uiteraard in lijn is met de provinciale hoofdlijnen van ruimtelijk beleid. Omdat in de uitwerking dit beleid slechts nader wordt omschreven, dus zonder dat daarbij extra beleid wordt toegevoegd, is de uitwerking in overeenstemming met de voornoemde hoofdlijnen van beleid.

In de algemene uitwerkingsregels van het streekplan zijn een aantal procedurestappen voorgeschreven. Deze zijn op adequate wijze toegepast.

4.1.2. Gebiedsgericht beleid

In het streekplan is per streekplandeelgebied is de gewenste ruimtelijke ontwikkeling omschreven van zowel landelijk als stedelijk gebied. Zowel de nadere detaillering van begrenzing en daarmee de toekenning van de status 'nationaal landschap' aan bepaalde gebieden als de nadere uitwerking van kernkwaliteiten creëren geen enkele beperking voor de realisatie van de gewenste ontwikkelingen. Dit is evenmin het geval bij andere beleidsonderdelen van het streekplan, zoals cultureel erfgoed en het watersysteem.

4.1.3 Handleiding bestemmingsplannen

In de Handleiding zijn de beleidslijnen van het streekplan nader uitgewerkt tot meer concreet beoordelingskader van gemeentelijke RO-plannen. Eerst in het vervolgtraject van het onderhavige uitwerkingsplan zal een nadere concretisering plaats vinden van de wijze waarop de bescherming c.q. versterking van kernkwaliteiten in gemeentelijke plannen geborgd zouden moeten worden. Bij deze concretisering zal nadrukkelijk de bandbreedte van functionele mogelijkheden uit de Handleiding als vertrekpunt gehanteerd moeten worden.

Gelet hierop kan er geen sprake zijn van strijdigheid met de Handleiding.

4.2 Beleidsuitgangspunten Nationale landschappen provincie Utrecht

Deze notitie omvat een specificatie van het ruimtelijk beleid uit het streekplan voor die gebieden, die als nationaal landschap zijn begrensd. Hiermee wordt met name geschetst welke functionele ontwikkelingsruimte beschikbaar is. De begrenzingen in het voorliggende uitwerkingsplan zijn vastgesteld in overeenstemming met het betreffende onderdeel in de notitie. Ook de globale check van het migratiesaldo nul is uitgevoerd overeenkomstig de vastgestelde bandbreedte in de notitie.

4.3 Reconstructieplan

De streekplanuitwerking Nationale landschappen heeft geen invloed op de inhoud van de reconstructieplannen. Naast ruimtelijk beleid zijn bij nationale landschappen ook (extra) middelen beschikbaar voor de uitvoering. Dit zou een versnelling kunnen betekenen voor de uitvoering van landschapsdoelen uit het reconstructieplan.

4.4 Watertoets

Sinds 2003 is in het Besluit op de ruimtelijke ordening de watertoets verankerd, opdat alle wateraspecten expliciet worden betrokken bij alle waterhuishoudkundig relevante plannen en besluiten van overheden. Of een plan wel of geen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk maakt, is daarbij niet relevant. Reden dat ook in het onderhavige uitwerkingsplan een waterparagraaf opgenomen is. Hiertoe zijn de waterbeheerders door ons om advies is gevraagd.

(PM: strekking van uitgebrachte adviezen en wat ermee is gedaan omdat dit uitwerkingsplan t.o.v. het streekplan geen nieuwe functiewijzigingen mogelijk maakt is nog geen advies gevraagd; dit zal worden gecombineerd met de consultatieronde ná de GS-vaststelling van het concept-ontwerp)

4.5 MER-plicht

Een milieueffectrapportage (MER) levert informatie, die nodig is om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluiten over plannen en projecten met grote milieugevolgen. Sinds september 2006 bestaan er in de Nederlandse wetgeving twee soorten milieueffectrapportage. Eén voor projecten (projectMER) en één voor overheidsplannen (planMER). De Strategische milieubeoordeling (planMER) is de beoordeling van bepaalde plannen en programma's op hun gevolgen voor het milieu. Hierbij gaat het om plannen die kunnen leiden tot concrete projecten of activiteiten met mogelijk nadelige gevolgen voor het milieu.

In de C- en D-lijst van het Besluit m.e.r. is de inrichting van het landelijk gebied opgenomen als een merplichtige activiteit indien de omvang groter is dan de genoemde drempelwaarde. Relevant is hierbij dat met het uitwerkingsplan aan bepaalde gebieden wel een status wordt toegekend maar dat daarmee geen functiewijziging tot stand wordt gebracht. Als gevolg hiervan is er geen sprake van plan- of projectMer-verplichting.

Naast een plan- of projectMer kan een "passende beoordeling" verplicht zijn, indien één of meerdere activiteiten, die in een plan worden voorzien, significante gevolgen kunnen hebben op een speciale beschermingszone, die is aangewezen in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Binnen de verschillende nationale landschappen komen inderdaad dergelijke zones voor. Maar ook hiervoor hanteren wij de stelling, dat - omdat het uitwerkingsplan zelf niet voorziet in functiewijziging - er ook geen sprake kan zijn van significante gevolgen.

4.6 Migratiesaldo nul

Door het rijk is in de Nota Ruimte – als instrument ter beperking van de verstedelijking van nationale landschappen – het principe van 'migratiesaldo nul' geïntroduceerd. In par. 3.5 is beschreven, hoe wij hiermee – in het licht van de Utrechtse context – mee om willen gaan.

Arkemheen-Eemland

Binnen de door ons uitgewerkte begrenzing van het gebied Eemland zijn de bebouwingskernen Bunschoten/Spakenburg, Eemdijk en Eembrugge gelegen. In de berekening, die in opdracht van het rijk is gemaakt door het bureau ABF-Research, is voor deze kernen een behoefte opgenomen van in totaal ca. 2030 woningen voor de periode 2004-2020. Wij hebben hierbij de aantallen per gemeente opnieuw globaal toegeedeeld, omdat onze begrenzing afwijkt van die uit de Nota Ruimte. Eveneens globale toedeling van het streekplanprogramma geeft voor de periode 2005-2015 een aantal van in totaal ca. 2040 woningen. Dit aantal zal voor een belangrijk deel (1600 wo) worden gerealiseerd in de uitbreiding Rengerswetering aan de oostzijde van Bunschoten. In de voorschriften van het hiervoor ontwikkelde bestemmingsplan is bepaald, dat met de woningbouw het migratiesaldo nul niet wordt overschreden. Inmiddels begint het er naar uit te zien, dat de realisatie niet vóór 2009 zal starten. Combinatie van beide elementen betekent dat een substantieel deel van de uitbreiding eerst ná 2015 gerealiseerd zal worden. De verwachting is dan ook dat voor de periode 2015-2020 geen aanvullend woningbouwprogramma nodig zal zijn. Hiermee kan worden gesteld, dat de voorgenomen woningbouwontwikkelingen binnen het Utrechtse deel van het nationaal landschap geheel passen binnen het principe van migratiesaldo 0. Dit onder inachtneming van onze interpretatie op enkele onderdelen, zoals beschreven in par. 3.5

Rivierengebied

Binnen de uitgewerkte begrenzing voor het rivierengebied liggen de bebouwingskernen van Wijk bij Duurstede, Cothen, Langbroek en Werkhoven. Bij Wijk bij Duurstede is het gebied met de huidige woonwijk De Geer en de toekomstige uitbreidingslocaties buiten deze begrenzing gelaten. Omdat deze begrenzing enigszins afwijkt van de begrenzing uit de Nota Ruimte zijn de ABF-behoeftecijfers globaal

aangepast. Op basis hiervan komt volgens de rijkscijfers de natuurlijke behoefte voor dit gebied in de periode 2004-2020 globaal uit op 1110 woningen. In het streekplan is voor het begrensde gebied gedurende de periode 2005-2015 – eveneens globaal toegerekend – een programma van 290 woningen opgenomen. Zelfs met inachtneming van het verschil in tijdvak, kan in redelijkheid worden gesteld, dat het streekplanprogramma ruim past binnen het principe van migratiesaldo nul.

Nieuwe Hollandse Waterlinie en Stelling van Amsterdam

In de Nota Ruimte is aangegeven, dat het principe van 'migratiesaldo nul' niet van toepassing is op deze nationale landschappen.

5. Inspraakreacties

(PM)

Bijlage I

Uitwerkingsregels van het streekplan

De nationale landschappen Arkemheen-Eemland, Rivierengebied, Nieuwe Hollandse Waterlinie en Stelling van Amsterdam dienen nader uitgewerkt te worden. Artikel 4a, achtste lid, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, vormt de wettelijke basis voor een uitwerkingsplan. Het vaststellen van uitwerkingsplannen moet plaatsvinden binnen de regels, die daartoe in het streekplan zijn opgenomen.

I.1 Beleidskader

De uitwerking moet passen binnen de in het streekplan neergelegde hoofdlijnen van ruimtelijk beleid. Hoofdlijnen van het provinciaal ruimtelijk gebruik zijn:

- zorgvuldig ruimtegebruik: voor ruimtelijke ontwikkelingen, zowel in het stedelijk als in het landelijk gebied, is zorgvuldig ruimtegebruik een belangrijk uitgangspunt;
- water: water vormt een ordenend principe; bij nieuwe ruimtelijke afwegingen vormt water een vertrekpunt;
- infrastructuur: de beschikbaarheid van bestaande infrastructuur en de (toekomstige) capaciteit van deze infrastructuur zijn mede bepalend bij het kiezen van nieuwe verstedelijkingslocaties.
- verstedelijking: wij streven naar een gedifferentieerd aanbod van wonen, werken en voorzieningen; nieuwe woongebieden en bedrijventerreinen worden vooral gerealiseerd in het stads-gewest Utrecht en in het gewest Eemland; daarnaast vormen Veenendaal en Woerden regionale opvangkernen; elders in de provincie voeren wij een terughoudend verstedelijkingsbeleid;
- landelijk gebied: wij voeren een ruimtelijk ontwikkelingsbeleid gericht op het versterken van zowel de (cultuurhistorische) identiteit, de landschappelijke diversiteit als de vitaliteit van het landelijk gebied en op de kwaliteit van de natuur en de ecologische samenhang.

I.2 Algemene uitwerkingsregels

Zonodig kunnen gedeputeerde staten onderdelen van het streekplan uitwerken. De Wet op de Ruimtelijke Ordening biedt deze mogelijkheid. In de uitwerkingsplannen kunnen globaal geformuleerde onderdelen van het streekplan worden gedetailleerd. Ook deze bevoegdheid wordt begrensd door de hoofdbeleidslijnen. Voor de uitwerking geldt de volgende procedure:

- gedeputeerde staten of gemeenten en/of regio's stellen een concept-uitwerkingsplan op;
- gedeputeerde staten werken op grond van artikel 4a, tiende lid, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening het streekplan van de Provincie Utrecht uit. (*) Tot uitwerking wordt alleen overgegaan als dit noodzakelijk is uit oogpunt van goede ruimtelijke ordening of actuele beleidsmatige ruimtelijke ontwikkelingen;
- uitwerking vindt plaats met inachtneming van de hoofdbeleidslijnen van het provinciale ruimtelijk beleid uit paragraaf 3.4. Verder gelden als nadere regels bij een uitwerking de vertrekpunten zoals die in de hoofdstukken 6 en 7 zijn gegeven voor het functioneren van het stedelijk gebied en het landelijk gebied;
- een besluit om tot uitwerking van het streekplan over te gaan, wordt door gedeputeerde staten meegedeeld aan de Statencommissie voor Ruimte, Groen en Wonen;
- gedeputeerde staten betrekken de Provinciale Planologische Commissie bij de voorbereiding van een uitwerking;
- de Statencommissie voor Ruimte, Groen en Wonen wordt in de gelegenheid gesteld om over de voorgenomen uitwerking met gedeputeerde staten te overleggen. De Statencommissie maakt binnen zes weken na een uitnodiging door gedeputeerde staten bekend of zij over de uitwerking willen overleggen en binnen welke termijn;
- de openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht wordt toegepast.

(*) Op 1 juli 2005 is de Aanpassingswet uniforme openbare voorbereidingsprocedure Awb inwerking getreden. Hierdoor is onder meer artikel 4a van de WRO gewijzigd. Artikel 4a, tiende lid, van de WRO is nu artikel 4a, achtste lid, van de WRO geworden.

Bijlage II Beleidsuitgangspunten nationale Landschappen provincie Utrecht (Vastgesteld PS: 18 september 2006)

1. Aanleiding, doel en status notitie

In de *Nota Ruimte* is beleid opgenomen voor nationale landschappen. De provincies zijn verantwoordelijk gesteld voor:

- de uitwerking van het beleid, inclusief de beschrijving van de kernkwaliteiten en migratiesaldo nul;
- detaillering van de begrenzing;
- het opstellen van integrale uitvoeringsprogramma's.

De gedetailleerde begrenzing moet worden vastgelegd in het streekplan, waarbij tevens per nationaal landschap de in de Nota Ruimte benoemde kernkwaliteiten moeten worden uitgewerkt.

In de Nota Ruimte zijn vijf nationale landschappen opgenomen die (gedeeltelijk) in de provincie Utrecht liggen:

- Groene Hart
- Rivierengebied
- Arkemheen-Eemland
- De Nieuwe Hollandse Waterlinie
- De Stelling van Amsterdam.

In het *Streekplan Utrecht 2005-2015* is de begrenzing van het nationale landschap Groene Hart uit de Nota Ruimte overgenomen. Voor de overige nationale landschappen is in het streekplan aangekondigd dat wij het proces om te komen tot een begrenzing en planologisch beleid zullen starten en dat dit zal resulteren in één of meerdere uitwerkingsplannen van het streekplan waarin e.e.a. wordt vastgelegd.

Doel van deze notitie is het vastleggen van beleidsuitgangspunten die wij als provincie hanteren bij de nadere invulling van de begrenzing en het te voeren beleid voor de nationale landschappen in Utrecht. Dit geeft houvast bij de afzonderlijke trajecten waarin de nationale landschappen verder worden uitgewerkt.

Het kader hiervoor vormt het beleid zoals verwoord in het streekplan en de Nota Ruimte. Gezien de nationale betekenis van de benoemde landschappen, hebben wij bij het formuleren van de algemene beleidsuitgangspunten de Nota Ruimte als basis gehanteerd. Waar daartoe aanleiding bestaat, wordt het beleid uit de Nota Ruimte nader gedetailleerd of ingevuld. De beleidsuitgangspunten vormen de leidraad bij het opstellen van uitvoeringsprogramma's en de streekplanuitwerkingen voor de afzonderlijke nationale landschappen.

2. Beleidsuitgangspunten

De introductie van de nationale landschappen in de Nota Ruimte brengt een aantal kansen en risico's met zich mee.

De nationale landschappen zijn een kans bij uitstek om voor landschappelijk samenhangende gebieden integraal en op uitvoering gericht beleid te ontwikkelen. Het ontwikkelen en uitvoeren van dit beleid gebeurt in nauwe samenspraak met het gebied zelf, waardoor er draagvlak voor de uitvoering ontstaat. Voor de uitvoering stelt het Rijk, via het Investeringsbudget landelijk gebied, extra geld beschikbaar.

Tegelijkertijd is er een risico dat de aanduiding nationaal landschap een extra gebiedsbenaming is zonder meerwaarde en bestaande uitvoeringstrajecten vertraging oplopen. Ook bestaat het risico dat de status van nationaal landschap als argument wordt gehanteerd om (ten opzichte van het streekplan) extra planologische beperkingen te rechtvaardigen. Dit kan de ontwikkelingsmogelijkheden voor een vitaal landelijk gebied beperken.

Ons beleid is erop gericht de kansen te benutten en de potentiële risico's te voorkomen.

In december 2004 hebben PS het ruimtelijk beleid inclusief het programma voor wonen en werken voor de periode 2005 – 2015 vastgesteld, na een uitvoerig en zorgvuldig proces. Daarmee is het ruimtelijk kader voor deze periode vastgesteld; de nadere uitwerking van de nationale landschappen moet hiermee in overeenstemming zijn. Dit kan ook prima, omdat de filosofie achter de nationale landschappen al verankerd is in het streekplan. Daarmee zijn de ruimtelijke afwegingen in het streekplan gemaakt vanuit het perspectief van de kwaliteiten van de verschillende landschapstypen en hun specifieke kwaliteiten. De uitwerking van de nationale landschappen biedt dan ook een goede kans om het streekplanbeleid operationeel te maken. Daarbij dient wel bedacht te worden dat de planhorizon van de Nota Ruimte (2020 met een doorkijk naar 2030) verder ligt dan de planhorizon van het streekplan.

Voor het nationaal landschap Groene Hart hebben wij samen met de betrokken overheden en maatschappelijke groeperingen reeds een Ontwikkelingsprogramma Groene Hart opgesteld. In het Ontwikkelingsprogramma is een stevige ambitie neergelegd onder meer om in het Groene Hart kwaliteit voorop te zetten bij nieuwe woon- en werklocaties. Het benadert het Groene Hart als een onderdeel en als essentiële kwaliteit van het ruimtelijk en economische vestigingsklimaat van de Randstad Holland als geheel. Ons beleid is er op gericht om vanuit woningbouw binnen het Groene Hart, financiële middelen te genereren voor de operationalisering van het nationale landschapbeleid.

I. Kernkwaliteiten

Nationale landschappen zijn gebieden met internationaal zeldzame of unieke en nationaal kenmerkende landschapskwaliteiten, en in samenhang daarmee bijzondere natuurlijke en recreatieve kwaliteiten. Landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten van nationale landschappen moeten behouden blijven, duurzaam beheerd en waar mogelijk worden versterkt. Centraal hierbij staat het behouden of versterken van de kernkwaliteiten. Deze verschillen per nationaal landschap. In de Nota Ruimte zijn de kernkwaliteiten van elk nationaal landschap genoemd. Bij de nadere uitwerking van de afzonderlijke nationale landschappen zullen wij deze kernkwaliteiten nader onderzoeken en waar nodig aanvullen en uitwerken.

Leidend voor het beleid voor nationale landschappen is het behoud en versterken van de kernkwaliteiten.

II. 'Ja, mits'- benadering

Binnen nationale landschappen is 'behoud door ontwikkeling' het uitgangspunt voor het ruimtelijk beleid. De landschappelijke kwaliteiten zijn medesturend voor de wijze waarop de gebiedsontwikkeling plaatsvindt. Uitgangspunt is dat de nationale landschappen zich sociaal-economisch voldoende moeten kunnen ontwikkelen, terwijl de bijzondere kwaliteiten van het gebied worden behouden en zo mogelijk worden versterkt.

Binnen nationale landschappen zijn ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk, mits de kernkwaliteiten van het landschap worden behouden of versterkt ('ja, mits'- benadering). Ontwikkelingen die leiden tot een wezenlijke aantasting van een kernkwaliteit zijn niet aanvaardbaar, tenzij sprake is van een groot maatschappelijk belang waarvoor geen reële alternatieven bestaan.

Het is dus duidelijk niet de bedoeling dat de nationale landschappen 'op slot' komen te staan. Sterker nog, nieuwe ontwikkelingen zijn vaak nodig om het gebied vitaal te houden én ook om nieuwe kansen op verhoging van de kernkwaliteiten te bewerkstelligen. Zo kunnen bijvoorbeeld vormen van rood voor groen en landgoederen in sommige gebieden een verrijking van het landschap zijn!

Binnen nationale landschappen geldt een 'ja, mits'- benadering: ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits de kernkwaliteiten van het landschap worden behouden of versterkt.
--

III. Cultuurhistorie

De kernkwaliteiten van de nationale landschappen hangen vaak direct samen met de ontstaansgeschiedenis van het gebied. Voorbeelden zijn de veenontginningen met kenmerkende langgerekte verkaveling (Vechtstreek, Eemland) of cope-verkaveling (Lopikerwaard, Kamerik e.o.) en de bewoning van de oeverwallen langs de rivieren. De nationale landschappen Nieuwe Hollandse

Waterlinie en de Stelling van Amsterdam zijn zelfs geheel opgehangen aan het historisch gebruik als verdedigingslinie.

Bij de nadere uitwerking moeten de cultuurhistorische waarden en kenmerken dan ook zoveel mogelijk worden behouden en waar mogelijk versterkt. Ons beleid ten aanzien van cultuurhistorie is in het streekplan uitgewerkt en verankerd in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) en de bijbehorende strategieën 'veilig stellen', 'eisen stellen' en 'actief versterken'.

Tussen de cultuurhistorische waarden en kenmerken en de kernkwaliteiten bestaat vaak een directe relatie. Naast het algemene beleid voor cultuurhistorie gelden specifiek voor de CHS de strategieën 'veilig stellen', 'eisen stellen' en 'actief versterken'.

IV. Verstedelijking

Migratiesaldo nul

In de Nota Ruimte is opgenomen, dat binnen nationale landschappen ruimte is voor ten hoogste de eigen bevolkingsgroei, geconcretiseerd in 'migratiesaldo nul'. Deze beleidslijn geldt niet voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam voorzover deze niet overlappen met een ander Nationaal Landschap.

Wij nemen het migratiesaldo nul-principe op het niveau van het nationale landschap als uitgangspunt. Migratiesaldo nul is daarbij geen doel op zich, maar een middel ter ondersteuning van het behoud en versterken van de kernkwaliteiten. Hierbij nemen wij mede in overweging, dat het aantal woningen niet alles zegt over de gevolgen voor de kernkwaliteiten. Aspecten als het feitelijk ruimtebeslag, de stedenbouwkundige kwaliteit en landschappelijke inpassingen zijn vaak meer bepalend.

In een brief van 19 januari 2006 heeft het ministerie van VROM aangegeven dat in uitzonderlijke situaties waarin het behoud van de sociaal-economische vitaliteit en het behoud van de bijzondere kwaliteiten aantoonbaar met elkaar op gespannen voet staan, de provincie kan voorstellen een beperkt aantal extra woningen te realiseren. Mocht zich een dergelijke situatie voordoen dan vinden wij een zorgvuldige afweging van belangen en argumenten noodzakelijk, waarbij wordt aangetoond dat er geen alternatieven binnen de bestaande kernen zijn of uitruilmogelijkheden binnen of tussen gemeenten. Vanzelfsprekend kan een en ander alleen bij behoud en versterking van de kernkwaliteiten van het landschap. Onder de vigeur van het huidige streekplan zal daarbij sprake zijn van een afwijkingsprocedure (oprekken contour, zie blz. 60 Streekplan).

Op de volgende punten geven wij nader inhoud aan de toepassing van migratiesaldo nul:

- In het streekplan wordt zwaar ingezet op inbreiding binnen de (doorgaans strak getrokken) rode contouren. Met de inzet op inbreiding wordt de behoefte aan nieuwe uitbreidingslocaties beperkt. In het streekplan is een zo goed mogelijke inschatting gemaakt van de inbreiding in de streekplanperiode. Gemeenten zijn echter binnen rode contouren vrij om meer woningbouw te realiseren. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat de ingeschatte en/of extra inbreidingswoningbouw wordt gehinderd door een stringente toepassing van het principe migratiesaldo-nul. Dit temeer daar inbreiding de kernkwaliteiten van het omliggende nationale landschap over het algemeen niet aantast.
- In het streekplan zijn enkele mogelijkheden opgenomen om, juist ter versterking van de kernkwaliteiten, extra woningen te bouwen. Het gaat daarbij om ruimte voor ruimte, nieuwe landgoederen en andere vormen van rood voor groen. Deze mogelijkheden dienen niet primair een volkshuisvestelijk doel, maar zijn juist gericht op de gebiedsspecifieke kernkwaliteiten. Het is belangrijk dat de woningen die in dit kader worden gebouwd, niet gehinderd worden door een stringente toepassing van migratiesaldo nul.

Voor verstedelijking ten behoeve van bedrijvigheid staan wij een overeenkomstig beleid voor. Concreet betekent dit dat binnen nationale landschappen ruimte bestaat voor regionaal of lokaal georiënteerde bedrijvigheid, als blijkt dat intensiveren en/of herstructureren van de bestaande terreinen onvoldoende mogelijkheden biedt. Bij dringende motieven is beperkte extra ruimte dan ook mogelijk, mits de kernkwaliteiten van het landschap worden behouden of versterkt.

Voor verstedelijking geldt migratiesaldo nul resp. ruimte voor de regionaal en lokaal georiënteerde bedrijvigheid als uitgangspunt.. Het is belangrijk dat voorziene en onvoorziene inbreiding, ruimte voor ruimte, landgoederen en andere vormen van rood voor groen, geen hinder ondervinden van een stringente toepassing van het migratiesaldo nul.

Ruimtelijke kwaliteit bebouwingsranden/overgang stad-land

Behalve kwantiteit is ook de ruimtelijke kwaliteit van de kernranden van belang. De beleving van de landschappelijke kernkwaliteiten wordt immers mede bepaald door de kwaliteit van de bebouwingsranden en de overgang stad-land. Gemeenten moeten bij ruimtelijke ontwikkelingen in kernranden zorgdragen voor een zorgvuldige aansluiting op de landschappelijke kernkwaliteiten en hierin ook daadwerkelijk investeren. Daaraan willen wij graag zelf een actieve bijdrage leveren, onder meer door het instellen van een provinciaal bouwmeester.

Bebouwingsranden (overgangen stad-land) in en in de directe nabijheid van nationale landschappen moeten zorgvuldig aansluiten op de landschappelijke kernkwaliteiten.

V. Grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen

Maatvoering, schaal, inrichting en ontwerp zijn bepalend voor behoud van de kwaliteiten van nationale landschappen. Om die reden zijn grootschalige verstedelijkingslocaties en nieuwe grootschalige infrastructurele projecten die niet in het streekplan zijn opgenomen, in beginsel niet toegestaan.

In het kader van de NV Utrecht werkt de provincie samen met regionale partners aan een lange termijn ontwikkelingsvisie, met daarin zoekgebieden voor verstedelijking. Dit traject is nog niet afgerond, zodat er nu nog geen duidelijkheid is waar en hoe na 2015 in de verstedelijkingsbehoefte kan worden voorzien.

Mede vanwege het feit dat een groot deel van onze provincie in een nationaal landschap valt, sluiten wij meer grootschalige verstedelijking in nationale landschappen niet op voorhand uit, ook als daarbij migratiesaldo nul substantieel zal worden overschreden. Indien daartoe een dringende noodzaak bestaat, er sprake is van een groot maatschappelijk belang en reële alternatieven ontbreken, is grootschalige verstedelijking niet uitgesloten. Vanzelfsprekend moet de inpassing zodanig zijn dat de kernkwaliteiten zo min mogelijk worden aangetast.

Grootschalige nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen (bijvoorbeeld grootschalige nieuwe infrastructuur of grootschalige nieuwe verstedelijkingslocaties) zijn in beginsel niet aanvaardbaar in nationale landschappen. Bij dringende noodzaak, een groot maatschappelijk belang, en het ontbreken van reële alternatieven, kan hierin echter een afweging worden gemaakt.

Landbouw

De grondgebonden landbouw is een belangrijke drager van het cultuurlandschap. Om die betekenis te kunnen handhaven is een duurzaam toekomstperspectief voor de landbouw in de nationale landschappen gewenst.

Omdat de agrarische productie niet altijd voldoende oplevert om een landbouwbedrijf op lange termijn te continueren, kan verbreding van de bedrijfsvoering nieuwe kansen bieden en bijdragen aan voortzetting van het agrarisch beheer van het cultuurlandschap. Het opstellen van uitvoeringsprogramma's voor de nationale landschappen is een uitstekende kans om dit proces te ondersteunen. Ook de intensieve veehouderij kan voor een rendabele bedrijfsvoering in een aantal gevallen noodzakelijk zijn. Als aan alle generieke regelgeving voor de intensieve veehouderij wordt voldaan, is de ontwikkeling van niet-grondgebonden veehouderij als neventak mogelijk bij de bestaande bedrijven. In het streekplan is opgenomen dat wij terughoudend staan tegenover nieuwvestiging (vestiging op een nog niet bestaande agrarische bedrijfslocatie) van land- en tuinbouwbedrijven. Bij een duidelijk aantoonbare meerwaarde (bijvoorbeeld in het kader van 'functie volgt peil' of beheerdersrol van natuur en landschap) kan onze medewerking aan nieuwvestiging wel aan de orde zijn. Binnen

nationale landschappen dient dan ook de relatie te worden gelegd met behoud en versterking van de kernkwaliteiten.

Voor bestaande agrarische bedrijven in nationale landschappen geldt het algemene ruimtelijk beleid. Nieuwvestiging is afhankelijk van behoud en versterking van de kernkwaliteiten.

VI. Natuur

Het versterken van de landschappelijke kernkwaliteiten en de uitvoering van het natuurbeleid zoals verwoord in het streekplan kunnen elkaar uitstekend versterken. Het generiek geldende beleid kan daarom onverkort worden toegepast in de nationale landschappen. Versterking kan ook plaatsvinden in de vorm van versnelling van de uitvoering van het natuurbeleid. De uitvoeringsprogramma's voor de nationale landschappen bieden daarnaast een kans om de natuurdoelstellingen (zowel binnen als buiten de EHS) sneller te realiseren.

Voor de nationale landschappen geldt het algemene natuurbeleid, zoals opgenomen in streekplan, natuurgebiedsplannen en beheergebiedsplan.

VII. Recreatie en toerisme

De toeristisch-recreatieve betekenis van nationale landschappen is groot en het is belangrijk dat deze in de toekomst toeneemt. In de nationale landschappen is -binnen de in het streekplan geformuleerde generieke ruimtelijke randvoorwaarden- ruimte voor nieuwe vormen van toerisme en recreatie en uitbreiding van bestaande voorzieningen (waaronder horeca en verblijfsrecreatie) voorzover die aansluiten en passen in de kernkwaliteiten van het betreffende gebied. Daarnaast is van belang het segment van de extensieve, op de beleving van natuur en landschap gerichte recreatie. Met name voor deze vorm van recreatie dient de publieke toegankelijkheid van het de gebieden met een hoge belevingswaarde worden vergroot. Daarbij horen ook kleinschalige ondersteunende voorzieningen. Ook is het belangrijk dat er goede verbindingen zijn vanuit de steden, verblijfsrecreatie en de hoofd-ontsluitingswegen en een goede koppeling met de landelijke routenetwerken.

In de nationale landschappen is -binnen de in het streekplan opgenomen ruimtelijke randvoorwaarden en passend bij de kernkwaliteiten - ruimte voor nieuwe vormen van toerisme en recreatie en route-structureren met bijpassende voorzieningen.

VIII. Begrenzing

In de Nota Ruimte is een globale begrenzing voor de nationale landschappen opgenomen. De provincie is verantwoordelijk voor de detaillering daarvan. Dit speelt met name in Rivierenland en Arnhemheen-Eemland. Bij eventuele meer fundamentele wijzigingen van de begrenzingen zijn goede inhoudelijke argumenten nodig.

Bij de begrenzing zijn de volgende overwegingen van belang:

- Bij de begrenzing geldt als leidend uitgangspunt het aanwezig zijn van kernkwaliteiten. Gebieden die geen voor het nationaal landschap specifieke kernkwaliteiten hebben, kunnen dan ook buiten de begrenzing blijven. Dit echter wel onder de voorwaarden dat de uiteindelijke begrenzing leidt tot een logisch samenhangend gebied zonder enclaves.
- Kernen die zijn gelegen binnen het gebied met de kenmerkende kernkwaliteiten maken onderdeel uit van het nationaal landschap. Deze kunnen dus ook geen aanleiding vormen voor enclavevorming. Kernen aan de rand van het nationaal landschap worden binnen de grenzen opgenomen als ze een wezenlijke samenhang hebben met of kenmerken bezitten van de kernkwaliteiten. Kernen die aan de rand van de gebieden liggen en geen toegevoegde waarde hebben voor de kernkwaliteiten kunnen buiten de begrenzing blijven, ook als ze aan meerdere zijden grenzen aan het nationaal landschap.
- De grenzen zullen niet altijd scherp te trekken zijn zuiver op basis van de landschappelijke kernkwaliteiten. Dit geldt bijvoorbeeld daar waar sprake is van een geleidelijk verlopende overgangzone. De grenzen worden dan via maatwerk en rekening houdend met bovenstaande overwegingen getrokken.

- Bij de begrenzing van de nationale landschappen Rivierenland en Arkemheen-Eemland is er een relatie met de ontwikkelingszones in het kader van NV-Utrecht. De begrenzing wordt primair getrokken op basis van de landschappelijke kernkwaliteiten. Daarbij wordt rekening gehouden met besluitvorming in het kader van de NV-Utrecht.

Het is denkbaar dat voorgenomen ontwikkelingen buiten een begrensd nationaal landschap een negatieve uitstraling hebben op de kernkwaliteiten. Hierover vindt een afweging plaats binnen het algemene ruimtelijk beleid.

Uitgangspunten voor de begrenzing zijn de aanwezigheid van kernkwaliteiten, het verkrijgen van samenhang en het uitsluiten van enclaves. Daarnaast wordt rekening gehouden met besluitvorming in het kader van de NV-Utrecht.

IX. Integrale uitvoeringsprogramma's

Voor elk nationaal landschap moet op basis van de Nota Ruimte een integraal uitvoeringsprogramma worden opgesteld. Dit biedt uitstekende kansen om middelen voor onder meer natuur, landbouw, landschap, recreatie, bodem, water, milieu en cultuurhistorie en sociaal-economische vitalisering op gerichte en samenhangende wijze in te zetten. Daarmee is de ingang van de nationale landschappen een effectieve manier om ontschotting te bewerkstelligen. Dit sluit ook aan bij de werkwijze rond het Investeringsbudget landelijk gebied (ILG).

X. Financiering

Voor de financiële dekking van de uitvoering van de programma's zijn kostendragers nodig. Daarbij kan gedacht worden aan:

- Inzet van financiële middelen via het ILG; Inmiddels heeft het Rijk via het Meerjarenprogramma Vitaal Platteland 50 miljoen euro aan extra middelen beschikbaar gesteld voor de 20 nationale landschappen gezamenlijk (periode 2007 – 2013). Voor Utrecht is indicatief een bedrag van ruim 7 miljoen genoemd. Daarnaast zullen in de Agenda Vitaal Platteland Utrecht Rijks- en provinciale middelen beschikbaar worden gesteld voor de uitvoering van specifieke doelen (natuur, recreatie etc.) in de nationale landschappen;
- Bijdragen van EU-programma's;
- Bijdragen van betrokken gemeenten en waterschappen;
- Bijdragen vanuit stedelijke ontwikkelingen in of nabij de nationale landschappen. Dit kan plaatsvinden door investeringen ter plekke, maar ook een afdracht aan een regionaal (landschaps)fonds is een optie.

Per nationaal landschap wordt in het uitvoeringsprogramma de financiële dekking en kostendragers verder uitgewerkt.

Per nationaal landschap wordt een integraal uitvoeringsprogramma opgesteld, waarbij middelen gericht en op samenhangende wijze worden ingezet.

3. Concretisering

De nadere uitwerking en concretisering van de nationale landschappen vindt plaats via drie stappen:

1. Voorbereiding begrenzing en integrale uitvoeringsplannen

Voor elk nationaal landschap wordt de visie/uitwerking van het beleid (inclusief beschrijving van kernkwaliteiten), de begrenzing en een integraal uitvoeringsplan voorbereid. De grens van het Groene Hart is al in de Nota Ruimte en het streekplan is opgenomen. Dit gebeurt zoveel mogelijk op projectmatige wijze.

De aanpak is per nationaal landschap verschillend en afgestemd op de specifieke kenmerken van het gebied en al lopende processen. Het is van groot belang dat gemeenten, buurprovincies (alle nationale landschappen in de Utrecht zijn provinciegrensoverschrijdend!) en andere relevante actoren betrokken zijn, zodat er een door het gebied gedragen product ontstaat.

2. Besluitvorming en afspraken

De integrale uitvoeringsprogramma's inclusief begrenzing worden door GS en andere relevante besturen van overheden vastgesteld. Dit vormt de basis voor afspraken met overheden en andere partijen voor de uitvoering en voor de streekplanuitwerkingsplannen (stap 3).

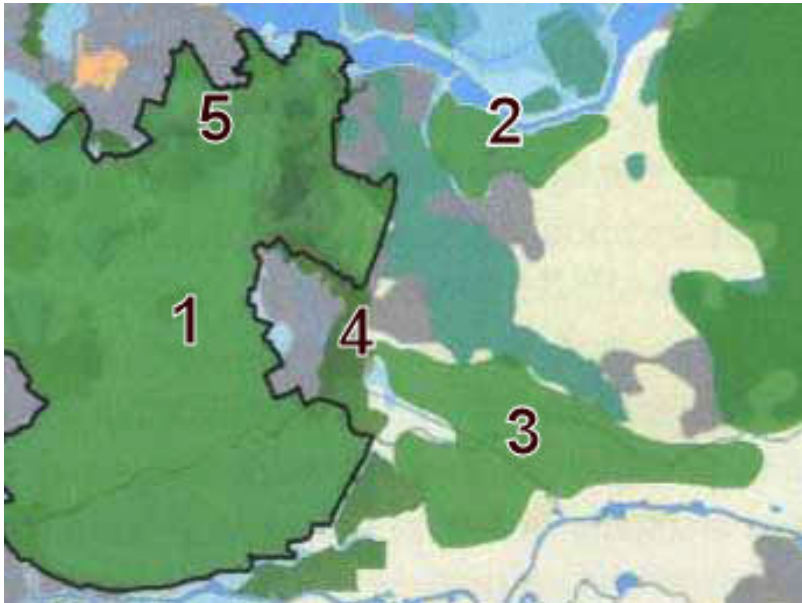
3. Uitwerkingsplan streekplan

Na besluitvorming wordt de begrenzing vastgelegd in een uitwerkingsplan van het streekplan. Daarin worden ook de kernkwaliteiten en overige ruimtelijk relevante aspecten van de integrale uitvoeringsprogramma's opgenomen. Hierbij wordt de procedure op grond van artikel 4a, tiende lid, van de WRO gevolgd.

Uiteraard zullen de relevante partijen worden betrokken bij de diverse stappen.

Bijlage III Nota Ruimte

In afb. 6 is aangegeven welke nationale landschappen in de Nota Ruimte zijn aangewezen voor het grondgebied van de provincie Utrecht.

1. Groene Hart (reeds begrensd)
2. Arkemheen-Eemland
3. Rivierengebied
4. Nieuwe Hollandse Waterlinie
5. Stelling van Amsterdam

Afb. 6: globale begrenzing nationale landschappen Nota Ruimte

Voor de vier nationale landschappen die in deze streekplanuitwerking zijn opgenomen, zijn de volgende toelichtingen opgenomen.

1. Arkemheen-Eemland

De kernkwaliteiten:

- extreme openheid;
- slagenverkaveling;
- veenweidekarakter.

Dit extreem open veenontginningslandschap wordt gekenmerkt door het ontbreken van vrijwel iedere bebouwing en opgaande begroeiing, historische binnendijken en een klassieke slagenverkaveling.

2. Rivierengebied

Tot dit nationaal landschap behoort ook de Kromme Rijn en de Langbroekerwetering.

De kernkwaliteiten:

- schaalcontrast van zeer open naar besloten;
- samenhangend stelsel van rivier-uiterwaard-oeverwal-kom;
- samenhangend stelsel van hoge stuwwal-flank-kwelzone-oeverwal-rivier

Het rivierenlandschap heeft heel herkenbare oeverwallen, die besloten zijn door de onregelmatige structuur van dorpen en beplantingen. Zij vormen een contrast met de open rationale verkaveling van de kommen. Langs de rivieren is het aaneengesloten karakter van uiterwaarden en buitendijkse nevenstromen van belang. Tussen de Rijn en de Utrechtse Heuvelrug ligt een opeenvolging van landschappen van laag naar hoog. Samenhangend met de gradiënt zijn verschillende grondsoorten aanwezig, elk met zijn eigen ontginningsstype, variërend van flankesdorpen, cope-ontginningen en een reeks van buitenplaatsen. Een fijnmazig stelsel van bosschages, laanbomen, struiken gekoppeld aan de waterlopen en wegen geeft dit gebied een karakteristiek halfopen groen karakter.

3. Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW)

De kernkwaliteiten:

- samenhangend systeem van forten, dijken, kanalen en inundatiekommen;
- groen en overwegend rustig karakter;
- openheid.

De NHW is van oorsprong een militaire verdedigingslinie ter bescherming van de grote steden in het westen. De linie is 85 kilometer lang en loopt van noord naar zuid van Pampus/Muiden tot in de Brabantse Biesbosch. Aan de linie is gebouwd vanaf het begin van de 19^e eeuw tot aan de Tweede Wereldoorlog. Aan de oostkant van de verhoogde hoofdverdedigingslijn kon het land via een ingenieus stelsel van waterinlaten in enkele dagen onder water worden gezet. Op de vele kwetsbare plaatsen zijn forten gebouwd met open schootsvelden. Het noordelijke deel van de linie valt samen met de Stelling van Amsterdam. De NHW zal op termijn worden genomineerd als werelderfgoed bij UNESCO. Bij de uitwerking van plannen zal invulling worden gegeven aan de drie ambities van het 'Linieperspectief Panorama Krayenhoff'. Als deel van het nationale geheugen moet de linie weer bijdragen aan het historisch besef en de regionale identiteit. De ecologische functie van de linie moet, in samenhang met de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden, worden versterkt. De NHW moet bijdragen aan de regionale wateropgave.

Voor die delen van de NHW die niet samenvallen met andere nationale landschappen, geldt het planologisch regime zoals opgenomen onder (Het cultuurlandschap dat hierdoor is ontstaan, moet opnieuw een belangrijk uitgangspunt vormen voor de (her)inrichting van het Nederlandse landschap. Hierdoor blijft de variatie in beelden van stad en land behouden. Waar nodig kunnen deze worden versterkt en waar mogelijk hersteld. Het gaat niet om 'bevrozing' van ontwikkelingen. Integendeel: door de ruimtevraag zorgvuldiger in lijn met bestaande patronen te accommoderen, kan de ruimtelijke kwaliteit juist worden ontwikkeld en verbeterd.)

Provincies en gemeenten dienen het 'Linieperspectief Panorama Krayenhoff' een goede vertaling in streek- en bestemmingsplannen te geven. De aanwijzing van de NHW tot nationaal landschap leidt hiermee niet tot nieuwe beperkingen.

4. Stelling van Amsterdam (SvA)

De kernkwaliteiten:

- samenhangend systeem van forten, dijken, kanalen en inundatiekommen;
- groene en relatief 'stille' ring rond Amsterdam;
- relatief grote openheid.

De Stelling van Amsterdam is een voormalige militaire verdedigingslinie rond Amsterdam., aangelegd aan het eind van de negentiende eeuw. De linie is een unieke, 135 kilometer lange gesloten ring van dijken, dammen, sluizen, forten en inundatiegebieden, ingepast in het landschap. Het gebied buiten de stelling kon in geval van nood onder water worden gezet. Door de beperkte toegankelijkheid van het gebied en door het verbod om in de schootsvelden te bouwen, heeft er zich een rijke flora en fauna ontwikkeld en is op veel plaatsen rond Amsterdam de kenmerkende openheid bewaard gebleven. De stelling is in 1996 dan ook op de lijst van werelderfgoed van de UNESCO geplaatst. Daarmee is de stelling van 'uitzonderlijke en universele' waarde.

Zij moet zodanig worden onderhouden dat de stelling ook voor komende generaties behouden blijft. De komende jaren zal de Commissie voor het Werelderfgoed een monitoring van de stelling uitvoeren. Als uitvloeisel van het UNESCO-verdrag zal het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen samen met de provincie Noord-Holland een gebiedsdocument opstellen.

Voor die delen van de Stelling van Amsterdam, die niet samenvallen met andere nationale landschappen, geldt het planologisch beleid, zoals opgenomen onder ...(Werelderfgoed).

De Nota Ruimte stelt hier geen nadere eisen, naast de uit de status van werelderfgoed voortvloeiende verplichtingen en verantwoordelijkheden.